

**ORTAOKULLARDA DEMOKRASİ KAVRAMININ
KAZANDIRILMASINDA DEMOKRASİ EĞİTİMİ VE OKUL MECLİSLERİ
UYGULAMASININ ETKİSİ (İZMİR İLİ ÖRNEĞİ)**

Mehmet GÜNDÜZ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kamil UYGUN

Uşak

Aralık, 2016

**ORTAOKULLARDA DEMOKRASİ KAVRAMININ
KAZANDIRILMASINDA DEMOKRASİ EĞİTİMİ VE OKUL MECLİSLERİ
UYGULAMASININ ETKİSİ (İZMİR İLİ ÖRNEĞİ)**

Mehmet GÜNDÜZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kamil UYGUN

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Aralık, 2016

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

ORTAOKULLARDA DEMOKRASİ KAVRAMININ KAZANDIRILMASINDA DEMOKRASİ EĞİTİMİ VE OKUL MECLİSLERİ UYGULAMASININ ETKİSİ (İZMİR İLİ ÖRNEĞİ)

Mehmet GÜNDÜZ

İlköğretim Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık 2016

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kamil UYGUN

Bu araştırma, ortaokullarda demokrasi eğitiminin ve okul meclisi projesinin demokrasi kavramının kazandırılmasına etkisini ortaya koymak amacı ile yapılmıştır.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini İzmir ili oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini İzmir ili Menemen ilçesinden rastgele seçilen 2 devlet okulu ve 3 özel okulda öğrenim gören 8.sınıf öğrencileri ve sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında yer alan 8. Sınıf öğrencilerine demokrasi kazanımlarını ölçmeye yönelik, Özdemir (2009) tarafından geliştirilen, 53 sorudan oluşan likert tipi anket uygulanmıştır. Anket toplam 402 öğrenciye uygulanmış ancak 287 anket değerlendirmeye alınmış, 115 anket eksik ve yanlış cevaplandırma yapıldığı için değerlendirmeye katılmamıştır. Uygulanan anket iki bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi ile elde ettikleri kazanımları ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. Araştırma kapsamında yer alan ikinci örneklem grubu sosyal bilgiler öğretmenlerine DEOMP ve Demokrasi Eğitimi üzerine görüşlerinin tespit edilmesi amacı ile 5 sorudan oluşan açık uçlu yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Uygulanan likert tipi anket SPSS 21 programı ile analiz edilmiş, sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanan açık uçlu görüşme formu içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir.

Çalışma neticesinde elde edilen verilerin değerlendirildiğinde Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin öğrencilerde hedeflenen yerleşik demokrasi kültürü kazandırmada etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bazı değişkenlere göre öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar analiz edilmiş. Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin bazı sorulara verdikleri cevaplarda anlamlı farklılık bulunmuştur. Babanın eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Annenin eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin bazı sorulara verdikleri cevaplarda anlamlı farklılık bulunmuştur. Ailenin aylık geliri ve okul türü değişkenine göre de öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplarda anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Araştırma kapsamında yapılan tüm çalışmalar ve değerlendirmeler sonucu DEOMP'UN demokrasi eğitiminde yararlı olduğu sonucuna varılmıştır. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulama noktasındaki aksaklıkları giderilerek ve geliştirilerek uygulamaya devam edilmesi önerisi getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi Eğitimi, Okul Meclisleri, Proje

ABSTRACT

THE EFFECT OF THE SCHOOL PARLIAMENT APPLICATION AND DEMOCRACY EDUCATION IN ACQUISITION OF THE CONCEPT OF DEMOCRACY AT SECONDARY SCHOOLS (İZMİR CASE)

Mehmet GÜNDÜZ

Department of Primary Education

Uşak University Graduate School of Social Sciences, December 2016

Advisor: Assist. Prof. Kamil UYGUN

This research has been conducted in order to reveal the influence of democracy education and school parliament project in enforcing the concept of democracy.

The study population is the city of İzmir. A randomly selected group of the 8th year students and social sciences teachers from 2 public schools and 3 private schools are the sample. A survey with a Likert scale consisting of 53 questions to measure the democracy acquisitions of the 8th year students was given. 402 students participated, however only 287 of them were analyzed due to the fact that 115 surveys were not filled in a valid way. The survey conducted had two parts; one with the demographical information and the other with the questions related to the acquisitions gained within the DEOM Project. A survey consisting of 5 open-ended questions to determine the teacher approach towards the DEOM Project and democracy education was given to the social sciences teachers who were in the second sample group within the research. The Likert scale survey was analyzed by SPSS 21 whereas the open-ended question survey was analyzed by content analysis.

As a result, it was found out that the DEOM project was effective in helping the students gain the intrinsic democracy culture as targeted. According to some variables, the answers of the students were analyzed and the variable regarding the education level of the father was not found significant whereas the education level of

the mother was significant. The monthly income and school variables also appeared significant within some answers given by the students.

All research and analysis proved that the DEOM Project was useful in the means of democracy education. It was suggested that the DEOM Project should be continued after some setbacks are maintained and some improvements are made in its application.

Key Words: Democracy Education, School Councils, Project

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İlköğretim Ana Bilim / Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Programı 124002060 No'lu öğrencisi Mehmet GÜNDÜZ'ÜN " Ortaokullarda Demokrasi Kavramının Kazandırılmasında Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Uygulamasının Etkisi " adlı tezi 02/12/2016 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Yrd. Doç. Dr. Kamil UYGUN	
Üye	: Doç. Dr. Zekerya BATUR	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Perihan ŞARA	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Yeliz TEMLİ DURMUŞ	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Barış ÇİFTÇİ	

Prof. Dr. Sedat BAYRAKAL

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışma ülkemizde, gelişmiş demokrasi kültürünün tüm vatandaşlara kazandırılmasında eğitimin katkısı ne olabilir ana fikrinden hareketle ortaya çıkmış, bu alanda uzman, değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Kamil UYGUN hocamızın görüş ve önerileri ile DEOM Projesinin ortaokullarda demokrasi eğitimine katkısının öğrenci ve öğretmen görüşleri ile tespit edilmesini sağlayacak bir araştırma olmasına karar verilmiştir.

Araştırmanın örneklemini İzmir ili, Menemen ilçesinde yer alan 3 özel ve 2 devlet okulunda öğrenim gören 8. sınıf öğrencileri ve bu okullarda ders veren sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmuştur.

Bu araştırmanın hazırlanmasında bilgi, beceri ve tecrübeleri ile desteklerini esirgemeyen değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Kamil UYGUN hocama şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca çalışma süresince her türlü destek ve ilgisini esirgemeyen değerli eşime ve aileme minnetleri sunarım.

Mehmet GÜNDÜZ

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

:

Adı Soyadı : Mehmet GÜNDÜZ

Doğum Yeri ve Tarihi : İskilip- 1982

Lisans Öğretimi : Karadeniz Teknik Üniversitesi, Giresun Eğitim Fakültesi

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 2002

Yüksek Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Anabilim dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

:

Çalıştığı Kurumlar : 2002 – 2011 Özel Dershanelerde Öğretmenlik, 2011 –
2016 Gediz Üniversitesinde Fakülte Sekreteri olarak çalıştım.

Sertifikalar.....:Eğitim Koçluğu, Kariyer Koçluğu, Yaşam Koçluğu

İletişim

:

e-posta adresi : mgunduz19@hotmail.com

gndzm19@gmail.com

Telefon : 506 907 66 95

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

DEOMP: Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi

DEOMY: Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi

DYE: Demokratik Yurttaşlık Eğitimi

İÖM: İl Öğrenci Meclisi

OÖM: Okul Öğrenci Meclisi

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

TÖM: Türkiye Öğrenci Meclisi

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	vii
ÖZGEÇMİŞ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
1.BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI	2
1.2 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
1.3. PROBLEM DURUMU	3
1.4. ALT PROBLEMLER.....	3
1.5. VARSAYIMLAR	3
1.6. SINIRLILIKLAR.....	4
1.7. TANIMLAR	4
2. BÖLÜM: LİTARATÜR TARAMASI.....	6
2.1. SOSYAL BİLGİLER VE DEMOKRASİ EĞİTİMİ	6
2.2.DEMOKRASİ EĞİTİMİ	7
2.3.DÜNYADA DEMOKRASİ EĞİTİMİ.....	8
2.4. TÜRKİYE’DE DEMOKRASİ EĞİTİMİ.....	10
2.4.1.İlkokul Ve Ortaokul Ders Müfredatlarında İnsan Hakları Ve Demokrasi Eğitimi.....	11
2.5.DEMOKRASİ EĞİTİMİNİN AMACI	12
2.6.DEMOKRASİ EĞİTİMİNDE AİLE VE OKULUN ÖNEMİ	13
2.6.1.Demokrasi Eğitiminde Aile	13
2.6.2.Demokrasi Eğitiminde Okul.....	14
2.6.3.Demokrasi Eğitiminde Öğretmen	16
2.7.MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUN’DA DEMOKRASİ EĞİTİMİ	18
2.8.DEMOKRASİ EĞİTİMİ VE OKUL MECLİSLERİ PROJESİ (DEOMP).....	19
2.9.PROJENİN KAPSAMI VE DAYANAKLARI.....	20
2.10.OKUL MECLİSLERİ PROJESİNİN AMACI	21

2.11.OKUL MECLİSLERİ PROJESİNİN UYGULAMA İLKELERİ, HEDEFLEDİĞİ BECERİ TUTUM VE KAZANIMLAR.....	22
3.BÖLÜM: YÖNTEM	24
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	24
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	24
Tablo 1: Araştırma Örnekleme	25
Tablo 2: Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımı	25
Tablo 3: Öğrencilerin Babanın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	25
Tablo 4: Öğrencilerin Annenin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	26
Tablo 5: Öğrencilerin, Ailenin Gelir Durumuna Göre Dağılımı	26
3.3.VERİ TOPLAMA ARACI.....	27
3.3.1. Nicel Veri Toplama Aracı	27
3.3.2. Nitel Veri Toplama Aracı	27
3.4.VERİLERİN ANALİZİ.....	28
Tablo 6: One-SampleKolmogorov-Smirnov Test.....	28
4.BÖLÜM: BULGULAR, YORUMLAR ve TARTIŞMA	31
4.1. ANKETTEN ELDE EDİLEN VERİLERE GÖRE ÖĞRENCİLERİN	31
OKUL MECLİSLERİ UYGULAMASI İLE ELDE ETTİKLERİ KAZANIMLARA İLİŞKİN BULGULAR	31
Tablo 7: Öğrencilerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi ile Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Kazanımları Kazanma Düzeyine İlişkin Maddelere verdikleri Yanıtlar	32
4.2. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE BULGULAR, YORUMLAR VE TARTIŞMA.....	50
4.2.1.Cinsiyet Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumlar	50
Tablo 8: Cinsiyet Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Mann Whitney U testi	51
4.2.2.Okul Türü Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumlar.....	52
Tablo 9: Okul Türü Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Mann Whitney U testi	52
4.2.3.Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumlar	53

Tablo 10: Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Kruskal Wallis Testi	53
4.2.4. Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Bulgular Ve Yorumlar	53
Tablo 11: Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Kruskal Wallis Testi	54
4.2.5. Ailenin Gelir Durumu Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumlar.....	55
Tablo 12: Ailenin Gelir Durumu Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Kruskal Wallis Testi.....	55
4.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Okul Meclisi Projesinin, Öğrencilere Demokrasi Kavramını Kazandırmadaki Etkisi Üzerine Görüşleri	55
Tablo 13: DEOM Projesinin Demokrasi Kavramını Öğrencilere Kazandırmasının Etkisine ilişkin Görüşler	56
4.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin DEOMP’NİN Amacına Uygun Olarak Uygulanıp Uygulanmadığı Hakkında Görüşleri.....	57
Tablo 14: DEOM Projesinin Amacına Uygun, Uygulanıp Uygulanmadığına ilişkin Görüşler.....	57
4.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, DEOMP’NİN Ortaokullarda Demokrasi Eğitimi İçin Yeterli Olup Olmadığı Hakkında Görüşleri.....	59
Tablo 15: DEOM Projesinin Ortaokullarda Demokrasi Eğitiminde Yeterli Olup Olmadığına ilişkin Görüşler	59
4.3.4. Öğretmenlerin Tutum ve Davranışlarının Demokrasi Eğitimi ve DEOM Projesine Etkisi Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri	60
Tablo 16: Öğretmenlerin Öğrencilere Sergiledikleri Tutum ve davranışlarda Demokratik Olup Olmadıklarına ilişkin Görüşler	61
4.3.5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demokrasi Eğitimi ve Demokrasi Kavramının Kazanımı İçin DEOM Projesine Ek Yapılabilecekler Hakkında Görüşleri.....	62
Tablo 17: Demokrasi Eğitimi Ve Demokrasi Kavramının Kazanımı İçin DEOM Projesine Ek Olarak Neler Yapılabilir Hakkında Görüşler	63
5. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	65

5.1. SONUÇ	65
5.2.ÖNERİLER	67
EKLER.....	68
Lütfen işaretlenmemiş bir madde olup olmadığını kontrol ediniz.	69
Kaynakça	73

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Araştırma Örneklemi.....	25
Tablo 2: Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımı	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3: Öğrencilerin Babanın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 4: Öğrencilerin Annenin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 5: Öğrencilerin, Ailenin Gelir Durumuna Göre Dağılımı	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 6: Dağılımların Normallik Testi	29
Tablo 7: Öğrencilerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi ile Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Kazanımları Kazanma Düzeyine İlişkin Maddelere verdikleri Yanıtlar.....	32
Tablo 8: Cinsiyet Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Mann Whitney U testi.....	51
Tablo 9: Okul Türü Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Mann Whitney U testi.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 10: Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Kruskal Wallis Testi	53
Tablo 11: Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Kruskal Wallis Testi	54
Tablo 12: Ailenin Gelir Durumu Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Kruskal Wallis Testi	55
Tablo 13: DEOM Projesinin Demokrasi Kavramını Öğrencilere Kazandırmasının Etkisine ilişkin Görüşler.....	56
Tablo 14: DEOM Projesinin Amacına Uygun, Uygulanıp Uygulanmadığına ilişkin Görüşler.....	58
Tablo 15: DEOM Projesinin Ortaokullarda Demokrasi Eğitiminde Yeterli Olup Olmadığına ilişkin Görüşler	59
Tablo 16: Öğretmenlerin Öğrencilere Sergiledikleri Tutum ve davranışlarda Demokratik Olup Olmadıklarına ilişkin Görüşler	61

Tablo 17: Demokrasi Eğitimi Ve Demokrasi Kavramının Kazanımı İçin DEOM Projesine Ek Olarak Neler Yapılabilir Hakkında Görüşler	63
--	----

1.BÖLÜM: GİRİŞ

İnsanoğlu asırlardır insan onuruna yaraşır, adaletli, eşitlikçi ve daha özgürlükçü bir yönetim şeklini arayıp durmuştur (Yılman, 2006: 1). Aslında bu arayışların özünde insanların bireysel farklılıklarına değer vererek baskı ve ayrımcılık yapmadan insanlara düşünce özgürlüğü, inanç özgürlüğü ve mülkiyet özgürlüğü gibi yaşama dair alanlarda özgürce ve adaletli yaşam sunacak en ideal yönetim şeklini bulmak yatmaktadır.

Bir yönetim şeklinin demokrasi olarak değerlendirilebilmesi için seçim ve temsil ilkesi, insan haklarına verilen öncelik, hukukun üstünlüğü ve çoğulculuk ilkelerinin tam olarak uygulanıyor olması aranan temel şartlardandır (Şaylan, 1998).

Toplumdaki bireylerin demokrasiyi içselleştirebilmesi ancak demokrasiyi bir yaşam tarzı haline getirmesiyle olanaklıdır. Yılman'a (1992: 23) göre vurgulanması gereken önemli bir nokta da, içinde yaşanan kültürün demokrasi ve eğitim ile organik bir bağın olduğudur. Kültür, demokrasi ve eğitim kavramlarının her üçü de bir yaşam biçimini dile getirmekte ve bir hayat tarzını ifade etmektedir.

Günümüz itibariyle bunu en iyi sağlayan sistemin demokrasi olduğu gözlemlenmekte olup demokrasi kavramının en iyi şekilde yaşam tarzı haline getirilmesi de eğitimle mümkün olacaktır. Bu araştırmanın amacı, demokrasinin bir yaşam tarzı haline getirilmesi için okul meclisleri uygulamasının öğrencilere neler verdiği konusunu öğrenci ve öğretmen görüşleri ile ortaya koymayı hedeflemekle birlikte ilave neler yapılabilirliğinin tespit edilmesidir.

Demokrasiyi sadece bir yönetim şeklinden ibaret olarak algılamak, halkı yönetecek kişileri halkın kendisinin seçmesi olarak düşünmek gelişmiş demokrasi kavramının içeriği ile bağdaşmayacaktır. İnsanların demokrasiyi tercih sebeplerinden sadece bir tanesidir seçimler, asıl demokratik yaşam insan haklarına saygının, düşünce özgürlüğünün, inanç özgürlüğünün, mülkiyet özgürlüğünün en üst düzeyde sağlandığı, din, dil, ırk, konum makam ayrımı yapılmaksızın bu hakların sunulduğu ve devlet güvencesine alındığı yönetimlerle mümkün olacaktır (Yeşil, 2002: 4).

Demokrasinin ilke ve fonksiyonlarını bireyin ve toplumun hayatında etkili kılmak için, demokrasi anlayışının ve tutumunun, eğitimin her kademesinde öncelikle ailede olmak üzere çocuğa ve gence kazandırılması büyük bir önem arz etmektedir (Büyükkaragöz, 1995:I).

Demokrasi kültürünün doğru anlaşılabilmesi ve gelecek nesillere doğru kazandırılabilmesi için eşitlik, özgürlük, insan haklarına saygı, hürriyet ve hoşgörü gibi temel demokrasi değerlerinin iyi anlaşılması ve aktarılması gerekir. Demokrasilerin özü insan hürriyeti ve özgürlüğüdür. İnsan haklarının özgürlüklerinin kullanılmadığı yönetimlerde insan hürriyetinden ve demokrasilerden bahsedilemez. Demokrasi insanlara özgürce haklarını kullanma ve yaşama ortamı oluşturan sistemin adıdır. Bununda özünde hoşgörü vardı. Bu durumda demokratik bir yaşamın esası hoşgörü ve hürriyettir (Doğan, 2011:192).

1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, ortaokullarda demokrasi eğitiminin ve okul meclisi uygulamalarının demokrasi kavramının kazandırılmasına etkisini ortaya koymaktır.

Milli Eğitim Bakanlığının (Eylül 2004/2564 Tebliğler Dergisi) de yayınlanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi Madde 5:

Cumhuriyetimizin demokrasi ile güçlendirilmesi; öğrencilerimizde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması, hoş görü ve çoğulculuk bilincinin geliştirilmesi, kendi kültürünü özümsemiş, millî ve manevî değerlere bağlı, evrensel değerleri benimseyen nesillerin yetiştirilmesi; öğrencilere seçme, seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılması; katılımcı olma, iletişim kurabilme, demokratik liderliği benimseyebilme ve kamuoyu oluşturabilme becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Belirtilen amaç doğrultusunda DEOMP uygulamasının, demokrasi kavramının kazandırılması hususunun öğretmen ve öğrenci görüşleri ile ortaya konmasını sağlamak ve öneriler sunarak demokrasi kavramının daha iyi kavranmasına katkıda bulunmaktır.

1.2 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Demokrasi, özelliği gereği teorik bilgiden ziyade yaşam tarzıdır. Onun için okullarda öğretilen teorik bilgilerin ailede ve okulda uygulamalı olarak gösterilerek demokratik hayat tarzının yaşatılmasını sağlamak bir zorunluluktur. Okul, bir anlamda eğitim yaşantılarının merkezidir.

Demokrasi ve demokrasi eğitimi üzerine yapılan tüm çalışmaların neticesinde oluşan ortak kanaat demokrasinin eğitimle kazandırılabilirliği üzerinedir. Demokrasi ancak yaşam içerisinde demokratik uygulamalar (Ertürk, 1981: 183) ve okullar aracılığı ile öğrenilebilir.

Eğitim en genel tanımı ile bireylerde istendik davranışlar meydana getirebilmektir. Demokrasi kavramının kazandırılmasında da eğitim önemlidir. Demokratik bir toplum oluşturulabilmenin ön şartı olarak da eğitim kabul edilmektedir (Yeşil, 2002: 41). Bireylerde ve toplumda demokrasi anlayışının kazandırılması ve yaşam tarzı haline getirilmesinin eğitimle uygulanabilirliğinin ortaya konması ile mümkün olacağı noktasından hareketle bu çalışma önem kazanmıştır.

1.3. PROBLEM CÜMLESİ

Demokrasi kültürünün kazandırılmasında okul meclisleri projesinin etkisi nedir?

Demokrasi kavramının ve demokrasi değerlerinin öğrencilere kazandırılmasında okul meclisi projesi yeterli midir, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları nelerdir?

1.4. ALT PROBLEMLER

- a. DEOMP hedeflerine uygun olarak yapılabiliyor mu?
- b. Demokrasi kültürünün kazandırılmasında okul meclisleri projesinin uygulamasında karşılaşılan sorunlar nelerdir?
- c. Uygulamada karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları nelerdir?

1.5. VARSAYIMLAR

Öğrencilerin “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” nin kendilerine demokrasi kültürü kazandırmada sağladığı katkıları ölçmeye yönelik sorulan sorulara doğru ve samimi cevaplar verdikleri kabul edilmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin DEOM Projesi ve Demokrasi Eğitimi üzerine kendilerine yöneltilen açık uçlu sorulara samimi ve doğru cevap verdikleri kabul edilmiştir.

Okul meclisi seçimlerinin DEOM Projesi yönergesinde belirtildiği şekilde usulüne uygun olarak yapıldığı kabul edilmiştir.

Seçilen araştırma metodu ve analiz yönteminin araştırmanın amacına ve sonuçları analizine uygun olduğu kabul edilmiştir.

1.6. SINIRLILIKLAR

1.Araştırma İzmir ili Menemen ilçesinde belirlenen 5 ortaokul kademesi öğrencileri ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile sınırlıdır.

2.Araştırmanın uygulama boyutu süre açısından 2015-2016 öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.7. TANIMLAR

Bu çalışmada kullanılan kavramlar ve kısaltmalar aşağıda açıklanmıştır:

Demokrasi: Demokrasinin klasik tanımı, “halkın halk tarafından yönetimidir.”

Demokrasi Eğitimi: Eğitim, bireylerin yaşantılarında istedik davranışları kazandırma süreci olarak tanımlanmaktadır (Başaran 1982: 15-16). Bu tanımdan hareketle demokrasi eğitiminin bireylerin demokratik davranışları görec ve yaşayarak öğrenmelerini sağlayan süreç olarak tanımlanabilir.

Demokratik Değerler: Eşitlik, yaşama saygı, özgürlük, iyiyi arama, hoşgörü, duyarlılık, sorumluluk, farklılıkları kabul etme, güvenlik, barış, gelişim, etkililik, dürüstlük gibi kavramlar olarak açıklanabilir. (Oğuz, 2004: 32)

Demokratik değerlerin: Özgürlük, Saygı, Sorumluluk, Güven, Bilinçlenme, Hak, Eleştirme, Hoşgörü, Açıklık, Katılımcılık, Akılcılık, Yapıcılık, Adalet, Eşitlik, İletişim gibi başlıca tutumlardan oluştuğu söylenebilir (Yılman 2006: 50).

Demokratik değerler üzerine araştırmalar incelendiğinde özellikle Özgürlük ve Eşitlik iki temel değeri üzerine yoğunluk kazandığı görülmektedir. Hatta bazı araştırmacılar tarafından demokrasinin bu iki temel değerinden başka bir şey olmadığı vurgulanmaktadır (Yeşil, 2002: 7).

Demokratik Eğitim: Demokrasi ve insan haklarına ait değerlerin bizzat yaşatılarak öğretildiği eğitim şeklidir (Kepenekçi, 2003).

Okul Meclisleri: İlköğretim okullarında okuyan öğrencilerin verdiği oylarla belirlediği sınıf temsilcilerden oluşan kurul (DEOMY).

Öğrenci Meclisleri: Öğrencilerden oluşan okul meclisi, il öğrenci meclisi veya Türkiye öğrenci meclisi (DEOMY).

Rehber Öğretmen: Öğrenci Meclisi çalışmalarının düzenli yürütülmesinden sorumlu olan öğretmen (DEOMY).

Okul Yöneticisi: İlköğretim okullarında görev yapan müdür ve müdür yardımcıları.

Öğretmen: İlköğretim okullarında görev yapan sınıf ve branş öğretmenleri.

2. BÖLÜM: LİTARATÜR TARAMASI

2.1. SOSYAL BİLGİLER VE DEMOKRASİ EĞİTİMİ

Demokrasi ve insan haklarının korunması, bunlara saygı duyulması ve bu hakların yaşama geçirilmesi noktasında eğitimin çok önemli bir görevi vardır. Demokrasi konusunda bilgilenmeyi sağlayacak ve demokratik davranışlar sergilemeyi sağlayacak bir eğitim olduğu takdirde demokrasiye yönelik bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazanılması ve yaşama geçirilmesi kolaylaşacaktır (Karakuş, 2004: 213).

Okullarda demokrasi eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmamakla birlikte sosyal bilgiler dersinin öğrencilere demokrasi eğitiminin verilmesine en elverişli ders olduğu düşünülmektedir (Güven, 2009). Demokrasi eğitiminin en iyi şekilde sosyal bilgiler dersi ile verilebileceği düşüncesinde; şüphesiz sosyal bilgiler dersinin niteliği etkili olmaktadır. Bireylerin sosyal bilgiler dersi ile geçmişini öğrenerek geleceğe yönelik neler yapabileceği hakkında fikir yürütebilmesi, karşılaşılabileceği sorunlara hazırlıklı olmasını sağlaması ve yaşadığı çevre ve toplumla uyumlu olmasına katkı sağlaması demokrasi eğitimi açısından önemlidir (Kozaner, 2012).

Demokratik değerlerin öğrenciler tarafından benimsenmesinin sağlanması, öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebilecekleri demokratik ortamların oluşturulması ile mümkün olacaktır.

Demokratik eğitimlerde geleneklere bağlı olmakla birlikte körü körüne onun esiri olmayan eleştirel yaklaşabilen inovasyona açık, çağın gereklerine göre, daha yenilerini geliştirmeyi düşünebilen bireyler yetiştirilir (Karasar 1985: 100).

Demokrasinin güçlenerek geliştirilmesi ve korunarak gelecek nesillere ulaştırılması onu özünde benimsemiş ve sahip çıkan bireylerin oranına göre mümkündür. Aksi takdirde ona sahip çıkan yurttaşların yetersiz olduğu toplumlarda demokrasi otokrasiden ileri gidemez. Her yönetim şeklinde olduğu gibi demokraside kendisini devam ettirecek vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar. Demokrasinin geleceğini sağlama almak isteyen toplumların bunu iyi bir demokrasi eğitimi ile sağlamaları gerekir (Gözütok, 2007).

Sosyal bilimler öğretimi ile öğrencilere aşağıda belirtilen beceri ve nitelikler kazandırılabilir (Paykoç ve Özer, 1991) :

- Vatandaşlık sorumluluğu
- Ekonomi alanında verimlilik
- İnsan ilişkilerinde gelişim
- Kişilik özelliklerinin gelişimi
- Yaşadığı çevre ve şartlara uyum

Bunlara ilaveten sosyal bilimler eğitimi ile bireylere aşağıda belirtilen alanlarda da beceri ve bakış açısı kazandırılabilir (Özoğul, 1974; Paykoç, 1991; Mutluer, 2009) :

- Bireyler değişime ve gelişime açık hale gelerek sosyal olgunluğuna ulaşırlar.
- Yaşadığı toplum ve çevre ilgili bilgi sahibi olarak geleceğini daha kolay şekillendirmesini sağlama becerisi.
- İnsanlarla uyum içinde yaşama, yaşadığı topluma uyum sağlama, başkalarının yaşam haklarına ve tercihlerine saygı duyma.
- Tarihi olay ve kişiler hakkında bilgi sahibi olarak, bunların günümüze etkilerini analiz ederek karşılaştığı olayları bu perspektiften değerlendirerek olumlu çözümler üretebilme.
- Yaşadığı çevreye, insanlara karşı duyarlılık kazanma, değer verme ve farklı kültür ve yaşam tarzlarına saygı duyma
- Karşılaşılan sorunlarla ilgili olumlu bakış açısı ile çözüm üretilme, ileri sürülen çözüm önerilerine eleştirel ve yenilikçi yaklaşımlarla karşılık verebilme.

Bu amaç ve hedeflerle ülkemizde verilen sosyal bilgiler dersleri aracılığıyla bireylerin günümüz yaşam şartlarını öğrenmeleri, gelecek yaşam şartlarına hazır hale gelmeleri ve gelecek yaşam şartlarını planlamalarına yardımcı olur.

2.2.DEMOKRASİ EĞİTİMİ

Demokrasi tarihi gelişimi içerisinde çok zor süreçlerden geçerek günümüze kadar gelmiştir. Dolayısı ile demokrasinin korunması kollanması ve gelişiminin sağlanması ve bireylere benimsetilmesi için ciddi gayret göstermek gerekmektedir. Bireylere demokrasi kültürü ve bilinci kazandırmanın en önemli yolu da eğitimle mümkün olacaktır. Devletin ya da siyasi güç ve otoritenin baskı ve zorlamalarına ihtiyaç

kalmadan bireylere demokratik değerlerin benimsetilmesinin ancak eğitimle sağlanacağı gözlemlenmektedir. Demokrasi ve demokratik değerlerin geliştirilmesi, korunması ve kazandırılmasında önemli etkiye sahip olan; sevgi, saygı ve hoşgörü kavramları da en iyi eğitim yolu ile verilebilir (Özdemir, 2009).

Demokrasi ve eğitim arasında önemli bir bağ vardır. Demokrasinin varlığının korunması ve geliştirilmesi için eğitim önemli bir yere sahiptir. Aynı şekilde eğitimde başarıya ulaşmak içinde demokratik ortamların oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Demokrasi eğitiminde hedefe ulaşmak uzun bir süreç ister. Bu süreç bireylerin demokratik değerleri öğrenmeleri ve bu değerleri yaşantılarına yansıtılmalarının sağlanması ile mümkün olabilir. Demokrasi eğitimi, insan hak ve özgürlüklerini kavrayan, her durumda ve şartta insan haklarına saygılı, demokrasiyi özümsemiş bireyler yetiştirmeyi hedefler. Demokrasi eğitimi ile aynı zamanda demokratik kişiliklerin oluşması amaçlanmaktadır (Yeşil, 2004: 295-296).

İnsan haklarının ve temel özgürlüklerin anayasal yaptırımlarla tanınmadığı ve güvence altına alınmadığı siyasal yönetimlerin demokrasi sayılamayacağına göre, devletin vatandaşlarına eğitim yoluyla “demokrasi eğitimi” verme zorunluluğu içerisinde insan hakları bilincinin kazandırılması da girer (Gülmez, 2001).

2.3.DÜNYADA DEMOKRASİ EğİTİMİ

Demokratik eğitimin klasik tanımını yapan Cunat, demokratik eğitimin en kapsamlı amacı olarak bireyleri eşitlikçi, canlı ve insanî bir topluma katkıda bulunabilecek ve bulunabilen insanlara dönüştürececek yetenek ve tavırları geliştirecek bir süreç olarak değerlendirmektedir (Rainer ve Guyton, 1999).

Magendzo'ya göre demokratik eğitimin demokrasi eğitimine katkıları olduğu söylenebilir (Yeşil, 2002; 103, Magendzo, 1994, 253).

1. Demokratik eğitim bireyin eleştirel ve sorgulama özelliklerinin gelişmesini sağlar.
2. Demokratik eğitimle, demokrasi önce okulda daha sonra tüm toplumda yaşanır hale gelir.
3. Demokratik eğitimle okullar yenilikçi gelişmelere açık hale gelir, böylece yöneticiler açık ve gizli programlardaki gelişmeleri takip etmek ve uygulamak zorunda kalır.

4. Demokrasinin okullarda uygulanır hale gelmesi okulların ve eğitimcilerin eğitim alının da ki yenilik ve gelişmelere açık hale gelmesini sağlar.

Demokratik bir okul ortamının oluşturulması öğretmenlerin başarı oranlarını artırdığı gibi öğrencilerin daha istekli ve aktif olmalarını sağlayarak hem onların ihtiyaçlarının daha iyi karşılanması hem de başarı seviyelerinin yükselmesine önemli katkı sağlar (Yeşil, 2002).

Tezcan'a (1985) göre batının siyasal bir sistem olarak demokrasiye bakış açıları şu temel ilkeler ile ortaya konabilir:

- 1.Devlet vatandaşların amaçlarına ulaşması için bir araçtır, amaç değildir. Vatandaşların kendi kendilerini yönetmeleri için kurulur.

- 2.Bütün bireyler eşit vazgeçilmez haklara sahiptir. Bu haklar anayasalarla güvence altına alınan ırk, sınıf mezhep farkı gözetmeksizin tüm insanlara tanınan yaşam, özgürlük gibi evrensel haklardır.

- 3.Demokrasiler bireysel özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesini sağlar. Gerçek demokrasilerde otoriterlik yoktur.

- 4.Kamu hizmetlerinden yararlanma açısından bireyler eşit haklara sahiptirler. Sosyal ortamlar, ekonomik imkânlar bireysel farklılıklar açısından eşitlik mümkün değilse de, demokrasilerde vatandaşlar kanunlar önünde eşitlik, siyasal haklar açısından eşitlik ve eğitim fırsatları açısından kamu hizmetlerinde eşit haklara sahiptirler.

- 5.Demokrasilerde vatandaşların kendi sorunlarını rasyonel çözümlerle yönetebilecekleri kabul edilir.

- 6.Demokrasilerde bireylerin kendi anlayışlarına uygun yöneticileri seçebilmeleri için partili sistem gerekir.

- 7.Demokrasilerde yasama, yürütme ve yargı gibi kuvvetlerin birbirinden bağımsız çalışması gerekir.

- 8.Bugün insanların doğrudan yöneticilerini seçmeleri mümkün olmadığı için modern demokrasi, geniş ölçüde temsil edicidir.

2.4. TÜRKİYE'DE DEMOKRASİ EĞİTİMİ

Demokrasi ile yönetilmeyi hedef olarak seçen tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de bu amaçla, insan hakları ve demokrasinin kazandırılması için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan bu çalışmalar birincisi demokrasi ve demokratik değerleri kavramsal olarak öğretme ikincisi ise bireylere demokrasi değerlerinin uygulamalarını görerek, yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak demokratik ortam oluşturarak yapılan eğitim faaliyetleri olarak iki grupta değerlendirilebilir (Yeşil, 2002). Birinci grupta yapılan çalışmalar, okullarda öğrencilere verilen dersler yoluyla, çeşitli meslek gruplarına, halka, kongre, bilgi şöleni, seminer, panel veya yazılı ve görsel basın yayın yolu ile yapılan eğitim faaliyetleri ile sürdürülmektedir. İkinci grupta yapılan çalışmalar ise; okulları demokratik değerlerin yaşandığı ortamlar haline dönüştürerek okul meclisleri uygulaması örneğinde olduğu gibi, aile ve iş ortamlarında küçük çaplı seçimler yapılması o topluluğu oluşturan bireylerin kendilerini ilgilendiren kararların alınmasında görüşlerinin alınması ve katkılarının sağlanması ile oluşturulan demokratik ortamlar bu çalışmalara örnek sayılabilir.

Yeşil (2002) demokrasi eğitiminde, demokrasinin ders müfredatlarından çok fazla yer almasından ziyade demokrasi eğitimi veren bireylerin demokratik tutum ve davranışlar sergilemesinin daha önemli olduğunu vurgular. Öncelikli demokrasi kavramları ve değerlerini anlatacak adayların rol model olacak şekilde demokrat kişilikte yetişmeleri sağlanabilmelidir. Buna göre demokrasi eğitimi süresince uygulama ağırlıklı bir öğretim modeli geliştirilmelidir. Demokrasi eğitimi verilen bireylere teorik bilgiler kadar hatta daha fazla demokratik yaşamı görme ve yaşama imkânı sunulabilmelidir.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununda İnsan hakları ve demokrasi bilincinin kazandırılması ile ilgili olarak, Yükseköğretimde imkân ve fırsat eşitliğini sağlayacak önlemler alınarak, öğrencilerin hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, Atatürk İnkılâpları ve İlkeleri doğrultusunda Atatürk milliyetçiliğine bağlı hizmet bilincinin kazandırıldığı bireyler yetiştirilmesine vurgu yapılan maddeler gösterilebilir (Yükseköğretim Mevzuatı, 2007: 18).

2.4.1.İlkokul Ve Ortaokul Ders Müfredatlarında İnsan Hakları Ve Demokrasi Eğitimi

İlkokul ve ortaokul sosyal bilgiler müfredatları incelendiğinde insan hakları ve demokrasi ile ilgili aşağıda belirtilen ünite ve alt başlıklarda konuları kapsayan eğitimin verildiği görülmektedir.

5.sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde: Haklarımı Öğreniyorum Ünitesi:

- a) Biz Bu Toplumun Bir Üyesiyiz
- b) Rollerimiz
- c) Haklarımız ve Sorumluluklarımız Var
- ç) Çocuk Haklarına Yolculuk

6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde: Sosyal Bilgiler Öğreniyorum Ünitesi

- a) Yeni Okul ve Yeni Fırsatlar
- b) Bilimsel Araştırma Yapıyorum
- c) Haklarımız, Sorunlarımızın Çözümünde Anahtardır
- ç) Türkiye Cumhuriyeti'nin Etkin ve Sosyal Vatandaşlığım
- d) Atatürk ve Sosyal Bilimler

7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde: Yaşayan Demokrasi

- a) Kurultaydan Meclise: Demokrasi Çeşitleri: Doğrudan Demokrasi, Yarı Doğrudan Demokrasi, Temsili Demokrasi

Demokrasi Temel İlkeleri: Milli Egemenlik, Özgürlük ve Eşitlik, Siyasi Partiler, Yönetim Şekilleri

- b) Cumhuriyetin Bekçilerine

c) Yönetimin Özü

ç) Çevre Yasası Hükümetlerin Tasası

d) İzci Daima Hazırdır

8.Sınıf Vatandaşlık ve Demokrasi Dersi konuları:

1. Ünite:Her İnsan Değerlidir:

İnsan ve Özellikleri, İnsanı Diğer Canlılardan Ayıran Özellikler, İnsan Hakları, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Çocuk Hakları Bildirgesi

2. Ünite:Demokrasi Kültürü:

Devlet Nedir? Yönetim Şekilleri, Demokrasi Nedir?

3. Ünite:Hak ve Özgürlüklerimiz:

Temel Haklarımız, Temel Hak ve Görevlerimiz, Temel Özgürlüklerimiz

4. Ünite:Görev ve Sorumluluklarımız:

Temel Haklarımız, Temel Hak ve Görevlerimiz.

İlkokul ve ortaokul müfredatları incelendiğinde “İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi” alanında fazlasıyla teorik konuların mevcut olduğu görülmekte olup, demokrasi bilincinin kazandırılabilmesi için ilave ders ve konu ihtiyacından çok hayata geçirilen “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri” gibi uygulamalı projelerin daha etkili olduğu araştırmalar neticesinde tespit edilmiştir.

2.5.DEMOKRASİ EĞİTİMİNİN AMACI

İnsan haklarının ele alınması gereken en temel özelliklerinin başında özgürlük gelir. Çünkü insan doğası gereği özgür olmak ister. Özgürlükleri kısıtlanan bireyler kendi gerçek kimliklerini ve yeteneklerini sergileyemezler bu şekilde yetişen insanların mutlu olmaları, kendilerine çevrelerine ülkelerine ve insanlığa faydalı olmaları beklenemez. Bu yüzden en doğal ve başta gelen evrensel insan hakkı özgürlüktür gerçek manada özgürlüklerin sağlanacağı en iyi siyasal yönetim sistemi şuan da demokrasi olarak gözükmektedir.

Bireylere insan olarak gereken değeri veren, kişilik özelliklerini özgürce yaşamasına olanak sağlayan en iyi yaşam ve yönetim şekli olarak demokrasi kabul edildiğine göre bunun geliştirilmesi ve yeni nesillere aktarılmasında eğitime ihtiyaç vardır (Gülmez, 2001). İnsan hakları ve demokrasi eğitiminin amaçlarından biri de bireylerin demokrasinin gereksinim duyduğu özgür, aktif ve öz güven duyguları gelişmiş kimliklerinin oluşturulması ve geliştirilmesini sağlayarak, bireylere demokratik kişiliklerin kazandırılması ve demokratik toplumların oluşmasının sağlanmasıdır. Ancak eğitimle insanlar haklarını, değerlerini ve sorumluluklarını öğrenerek kişiliklerini geliştirir. Böylece bireyler demokrasinin sadece seçmen olarak oy kullanmaktan ibaret olmadığını, temel insan hakları, özgürlükler ve sorumluluklarının bilincini edinerek demokratik vatandaş kimliği kazanabilirler.

2.6.DEMOKRASİ EĞİTİMİNDE AİLE VE OKULUN ÖNEMİ

2.6.1.Demokrasi Eğitiminde Aile

İlk eğitim ailede başlar ve eğitimin temelleri ailede atılır, çevre ve okulun etkisiyle ile şekillenerek hayat boyu devam eder gider. Hatta artık günümüzde eğitimin anne karnından itibaren başladığına dair iddiaların bilimsel araştırmalarla ispatlanmaya çalışılması eğitimin en önemli merkezinin aile olduğu kanaatimizi güçlendirmektedir. Bireylerin olaylar karşısında sergiledikleri tavır ve davranışlar onların ailede, çevrelerinde ve okullarda o zamana kadar kazanmış oldukları bilinçaltlarına yerleşen bilgilerin tezahürüdür. Dolayısıyla demokratik değerlerin bireylerde yerleşmesini sağlamak için, sadece salt demokrasi bilgisini bireylere sunmaktan ziyade ailede ve okullarda demokratik tutumların sergilendiği ortamların oluşturulabilmesi daha büyük önem arz etmektedir. Gerçek manada insan haklarına, özgürlüklere saygı duyan demokratik bireyler yetiştirmenin yolu, eğitimin uzun vadeli bir yatırım olduğu göz önüne alınarak demokrat anneler demokrat babalar demokrat öğretmenler yetiştirerek, demokratik eğitim kurumları demokratik sosyal kurumlar oluşturmaktır.

Bireyler açısından eğitimin en iyi gerçekleşeceği yer öncelikle ailedir. Eğitim ailede başlar ve toplumlar kültürel değerlerini nesilden nesillere en iyi aile ile ulaştırırlar. Çocuklar dillerini dinlerini kültürel değerlerini ait bilgi ve becerileri ilk

önce aileden görsel işitsel ve yaşayarak alırlar, daha sonraki süreçlerde çevre ve okulun etkisi ile aldıkları bu temel donanımın geliştirilmesi ve yeni donanımların kazanılması gerçekleşir. Bireyler bazı temel kişilik özelliklerini ancak ailedeki yaşadığı sevgi, saygı ve güven ortamı ile kazanabilir. Anne sevgisinden, şefkatinden babanın sağladığı güven duygusundan uzak yetişmiş bireylere ne kadar insan hakları eğitimi verseniz de o insanlarda sevgi şefkat ve güven duygusunu oluşturamazsınız bu duygular ancak sıcak ve ideal aile yuvalarında kazanılabilir. İnsana saygının, sevginin ve hoşgörünün gelişmediği bireylerden ne demokratik tavır ve davranışlar ne de bu özelliklere haiz vatandaşlar yetiştirmesi beklenir. Sıcak aile yuvasından uzak ortamlarda, yetişme yurtlarında, çocuk bakım tesislerinde yetişmiş bireyler üzerinde yapılan araştırmalar bu durumu göstermektedir. Çocukların maddi ihtiyaçları farklı şekillerde karşılanabilir ancak ihtiyaç duyulan sevilme, dokunma, şefkat ve güven gibi psikolojik ihtiyaçların düzenli bir aile ortamından başka yerlerde karşılanması oldukça zordur. Onun için evrensel insani değerlere sahip, insan haklarına saygılı ve demokratik bireyler yetiştirmenin yolu önce iyi bir aile sonra okul sonra diğer sosyal çevrelerdir (Yörükoğlu, 1984; Sönmez, 1990).

Ülkemizde yapılan araştırmalarda batıda yapılan araştırmalarla tutarlı olarak sevgi, şefkat ve sıcak aile ortamının, bireylerin kendilerini ifade etmeleri ve tutarlı kişilik geliştirmelerinde olumlu etki sağladığı, baskıcı ve otoriter aile ortamının bireylerin tutarsız olumsuz psikolojik kişilik özellikleri edinme riski taşımalarına sebep olduğu gözlemlenmiştir. Demokrat aile ortamlarında yetiştiği gözlemlenen bireylerin kaygı, stres, saldırganlık ve olumsuz davranış sergileme oranları oldukça düşük olduğu gibi özgüvenleri, sosyal, bilişsel kabiliyetleri ve başarı durumlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Düzenli, kontrollü, demokratik aile ortamlarının, düzensiz kontrolsüz ihmalkâr aile ortamlarına göre çocukların kişilik gelişimlerinde daha olumlu olduğu görülmektedir (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010).

2.6.2. Demokrasi Eğitiminde Okul

Cafoğlu'na göre demokrasinin öğretilbileceği en önemli ortamlar okullardır. Demokrasi her ne kadar bilgi olarak öğrenilmesi mümkün olan bir yaşam tarzı olsa da sadece teorik bilgileri vermekle kazanılması benimsenmesi mümkün olmayan değerler sistemidir. Okullarda demokrasi ve insan hakları ile ilgili derslerin yeteri kadar olması tabiki demokrasi eğitimi adına bir yere kadar iyi bir gelişmedir ancak yeterli değildir (Cafoğlu, 1997). Her durumda ve şartta insan haklarına saygılı

demokrasinin değerlerine inanan ve gereklerine yerine getirecek anlayışta demokratik bireyler yetiştirme de en önemli eğitim alanlarından birisinin okul olduğu düşünüldüğünde, okulların yöneticileri ve öğretmenleriyle birlikte öğrencilerine teorikte anlatılan bilgilerin bizzat yaşandığı ortamlar haline getirilmesi şarttır. Kuzgun'a göre de insanlarda eksikliği görülen davranışların kazandırılması için hemen okullarda bu alanda derslerin konması ya da dersler içerisine kazandırılması istenen davranışlarla ilgili konuların eklenmesinin yeterli olmadığı aşikârdır. Şikâyet edilen yada eksikliği hissedilen alanlarda kazanımları sağlanması için sadece o alanlarda öğretim programları geliştirmek yeterli değildir, toplumun önde olan kesimlerinin öncelikle kazandırılması istenilen davranışlar noktasında örnek teşkil etmeleri ve o kültüre uygun yaşam alanlarının oluşturulması gerekir (Okutan, 2010; ve Kuzgun, 2000).

Öğrencilerin demokratik değerleri, toplum içerisinde başkalarının yaşam tarzına ve haklarına saygılı olmayı, yaşayarak öğrenebilecekleri ortamların başında okullar gelmektedir. Dolayısıyla öğrencilere demokrasi kültürü ve insan haklarının kazandırılabilmesi için okulların demokrasinin yaşandığı insan haklarına saygının sunulduğu ortamlar olması gerekir (Okutan, 2010). Okullarda uygulanan mevzuatlar yönetmelikler esaslar kurallar demokrasiye, insan haklarına uygun olması gerektiği gibi uygulayıcıları tarafından da öğrenci merkezli düşünülerek uygulamaya konması demokrasi kültürü adına önemlidir.

Okulun önemli kazanımlarından biri de, bireylerin sosyalleşerek kendini ve diğer insanları tanımasını sağlamasıdır. Okullarda verilen “İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi” ile bireylerin toplum içerisinde diğer insanların haklarına ve yaşam tarzına saygı duyarak yaşama alışkanlığı kazandırılır. Böylece öğrencilere okullarda verilen eğitimle, öğrencilerin haklarını ve sorumluluklarını öğrenerek iyi birer yurttaş olması da amaçlanır (Mutluer, 2009).

Demokrasinin okulda başladığına dair genel bir kanaat vardır. Demokrasi ve İnsan Haklarına ait değerlerin en iyi yaşandığı yaşatıldığı mekânlar okullar olarak görülmektedir. Artık günümüzde genellikle okul yönetimi ilgilendiren kararlar sadece okul yöneticileri tarafından alınmamakta kararların alınmasında ailelerin, öğretmenlerin, öğrencilerin kısacası okulu ilgilendiren bütün paydaşların görüş ve önerileri dikkate alınan bir yönetim anlayışı sergilenmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu da demokrasi kavramının uygulanması ve anlaşılması noktasında önemli bir aşamadır. Böylece bireylerin fikirlerinin ön plana çıktığı farklılıkların önem

kazandığı, farklılıklarından dolayı insanların ötekileştirilmediği farklılıkların zenginlik olarak kabul edildiği toplumların oluşması ve huzurlu olarak yaşamaları demokratik kültürel değerlere sahip bireylerin yetişmesi sağlanacaktır. Demokrasiyi tüm değerleriyle benimseyen uygulayan bireylerin yetişmesi için öncelikle demokrasi kültürünün eğitim kurumlarında yaşanması ve yaşatılması şarttır (Şişman, Güleş ve Dönmez, 2010).

Demokrasiyi ve demokratik değerleri özümsemiş bireyler yetiştirebilmek için sadece salt bilgiyi vermek yeterli değildir, verilen eğitimin ve ortamında demokratik olması gerekir. Hatta sadece okulun demokratik yapıda olması da yeterli olmaz. Aynı zamanda eğitim sistemin içerisinde yer alan diğer öğelerin de demokratik olması gerekir. Eğitim sisteminin önemli öğelerinden olan, öğrenci, öğretmen, okul yönetimi ve ailelerin birleriyle olan iletişimi ve iş birliği eğitimin kalitesini artıracaktır. (Cemaloğlu, 2002). Demokratik değerlerin öğrencilere benimsetilmesinde demokratik eğitim ortamının oluşturulması çok önemli, bunun sağlanması da büyük oranda okul yönetimi ve öğretmene bağlıdır. İnsan Hakları ve Demokrasi eğitiminde, teorikte anlatılanların okul yöneticileri ve öğretmenleri tarafından sergilenen tavır ve davranışlarda ne kadar karşılığı varsa öğrenciler nezdinde o nispette etki edecektir (Gözütok, 1998).

2.6.3. Demokrasi Eğitiminde Öğretmen

Sosyalleşme ve birlikte yaşama kurallarının en fazla işlediği ortamlardan birisi olan okullar; karşılıklı saygı, hoşgörü, demokrasi, hak ve özgürlükler gibi kavramların hayat bulacağı, yaşayarak, yaşatılarak öğrenilebileceği önemli mekânlardır. Dolayısıyla teorikte anlatılan insan hakları ve demokrasiye ait değerler öğretmenler tarafından ne kadar güzel uygulamalı olarak gösterilebilirse, öğrencilerin bu değerleri benimsemeleri o kadar mümkün olacaktır (Yeşil, 2002).

Demokratik değerlere sahip bireylerin yetiştirilmesinin ancak insan hakları ve demokrasiyi özümsemiş eğitimcilerle mümkün olacağı bu alanda yapılmış binlerce çalışma neticesinde gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin öğrenciler üzerinde, anlattıklarından çok davranışlarının etki ettiği, öğrencilerin model olarak genellikle öğretmenlerini belirledikleri ve davranışlarına direk yansıdığı görülmüştür. Bu da insan hakları ve demokrasi eğitiminde eğitimcilerin etkisini gözler önüne sermektedir, yani öğretmen ne kadar demokratik tutum ve davranışlar sergiliyorsa

öğrencilerine de o kadar demokrasi eğitimi verebileceği söylenebilir (Küçükahmet, 1989). Kıncal tarafından yapılan bir araştırma neticesinde öğretmenlerin, demokratik tutum ve davranışlar sergileme noktasında büyük yetersizlik içinde olduğu tespit edilmiştir (Kıncal, 2000). Eğitim sürecinin ana belirleyici öğelerinden biri olan öğretmenin, demokratik bireyler yetiştirme konusunun hedeflerine ulaşmasında da temel aktör olduğu görülmektedir. Özellikle ilkokul ve ortaokul kademesindeki öğrencilerin kendilerine model arayan bir yapıya sahip olmaları öğretmenlerin tutum ve tavırlarının öğrenciler üzerinde güçlü etki yaptığı söylenebilir. Dolayısıyla eğitimcilerin istedik davranışlar meydana getirebilmesinde hedeflenen eğitimin amaçlarına ulaşmasında ne söylediklerinden çok nasıl davrandıkları belirleyici olmaktadır (Yeşil, 2002).

Gerçek anlamda demokrat bireyler yetiştirmenin en önemli kıstaslarından biri demokrasi ve insan hakları alanında anlatılan değerleri bireylerin okul ve aile ortamlarında uygulama ve deneme imkânlarının olması ve önlerinde uygulayan modelleri görebilmelerine bağlıdır, çünkü demokratik değerlerin yaşamadan yaşatılmadan benimsenmesi mümkün değildir (Şişman, 2006). Bu sebeple demokratik hayat tarzının okullarda bir yaşam felsefesi haline gelmesi demokrasiyi benimsemiş bireyler yetiştirebilme adına önem arz etmektedir. Okullar sadece salt bilginin öğrencilere aktarıldığı kurumlardan ziyade bilginin hayat bulduğu yaşam merkezleri konumundadır. Okul yönetiminden başlayarak öğretmenlerin dersleri işleyiş şekilleri ve sosyal faaliyetler öğrenci merkezli ve son derece demokratik uygulamalar eksenli olmalıdır. Nitekim Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile MEB arasında yapılan bir protokolle “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'nin” faaliyete geçirilmesi ile uygulanabilir etkinlikler plânlanması ve bu plânlama ile Okul Öğrenci Meclisi, İl Öğrenci Meclisi, Türkiye Öğrenci Meclislerinin oluşturulması hedeflenmiştir. Böylece demokrasi alanında anlatılan bazı değerlerin uygulamasının sağlanması ile okullarda demokrasi bilincinin benimsenmesi amacına matuf demokrasi eğitiminde önemli bir adım atılmıştır.

Demokrasi kültürü, şüphesiz demokratik ortamlarda uygulaması yapılarak daha iyi öğretilir. Demokrasi değerlerinin en fazla uygulandığı, yaşatıldığı ortamlardan biri sınıflar olmalıdır. Demokrasi eğitiminin verildiği mekânların bu hale getirilmesinde en önemli rol öğretmene düşmektedir. Öğrencilerin teorikte anlatılan bilgilerin pratikte de okul yönetimi ve öğretmenleri tarafından uygulamasını görmeleri bireylerin demokrasi kavramını benimsemelerini sağlayacaktır

(Büyükkaragöz, 1990). Böylece okul meclisleri projesi kapsamında seçim çalışmalarına katılan öğrencilerin demokratik ortamlarda yetişmeleri hem proje kapsamında ve devamındaki faaliyetlerde daha aktif olmalarını hem de demokrasi değerlerini daha iyi benimsemelerini sağlayacaktır.

2.7.MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUN'DA DEMOKRASİ EĞİTİMİ

Milli Eğitim sistemimizde demokrasi eğitimi üzerinde durulan ilk toplantı ve metin 4. Milli eğitim şuarasıdır. 1949 yılında toplanan 4. Milli Eğitim Şuarasında “demokratik eğitim” konusu, tartışılmıştır. Bu şuara da demokrasinin yeni bir eğitim sistemi içerisinde ele alınmasının gerekliliği ve “eğitim ve öğretimde dayanılan demokratik esasların gözden geçirilmesi” konuları değerlendirilmiştir. Daha sonrasında, 1973 yılında çıkarılan, Milli Eğitim Temel Kanununun “Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri” bölümü 11. Madde de demokrasi eğitimi ile ilgili aşağıda belirtilen ifadeler yer almaktadır (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html).

Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik, bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasî ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasî olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

İnsan hakları ve demokrasi eğitimi, gerek ulusal gerek uluslararası sözleşme ve bildirimler ile gerekse anayasamız ve Milli Eğitim Mevzuatında belirtilen kurallar gereği devletin yerine getirmesi gereken bir görevdir (Gülmez, 2001). Anayasa başta olmak üzere Milli Eğitim Temel Yasası ile mevzuat ve yönetmeliklerde demokrasi ve insan hakları eğitimi ile ilgili doğrudan ya da dolaylı kanunlar ve kuralların yer alması bu eğitimin hukuksal temellerini oluşturmaktadır.

Demokrasi eğitimi insan hakları eğitiminden bağımsız olarak düşünülemez. Demokrasinin gerçek manada anlaşılması, korunması ve geliştirilmesi iyi bir insan hakları eğitimi ile mümkün olacaktır. Gülmez'e göre İnsan hakları eğitimi; insan hakkıdır, hoşgörü, müsamaha, saygı, dayanışma sosyal adalet, barış ve demokrasi kavramlarını kazanmanın ön koşuludur. Vatandaşlara hak bilinci kazandırmanın yanında başkalarının haklarına saygı duymayı da öğretmelidir (Gülmez, 2001).

Demokratik görev ve sorumluluklarını bilen ve davranış haline getirmiş yurttaşlar yetiştirilmesi, Milli Eğitim Temel Kanunu'nda şu şekilde yer almaktadır:

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. (Değişik: 16/6/1983 - 2842/1 md.) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

Demokrasi eğitimi ile ilgili önemli bir çalışma geç de olsa 2004 yılında “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi” çıkarılarak, Milli Eğitim sistemimizde demokrasi kültürünün uygulamalı olarak verilmesi, benimsetilmesi ve yaşam haline getirilmesi amaçlanmıştır. DEOM Projesinin hedeflerine ulaşması öncelikle milli eğitim kademesindeki idarecilerden başlayarak okul yöneticileri ve öğretmenlerin bu projeye gerekli önemi vererek, projeyi hassasiyetle uygulamalarından geçmektedir (Okutan, 2010).

2.8.DEMOKRASİ EĞİTİMİ VE OKUL MECLİSLERİ PROJESİ (DEOMP)

Milli Eğitim Bakanlığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi arasında 13 Ocak 2004 tarihinde imzalanan bir protokolle “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” uygulamaya konmuştur. Aynı yıl, önce 300 okulla pilot uygulama yapmaya karar verilmiş, sonuçların olumlu olduğunu gözlemlenmiştir. Bunun üzerine Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi, 2004-2005 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelindeki tüm okullarda uygulanmaya başlanmıştır.

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi TBMM ve Millî Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan protokole göre uygulanmaktadır. İki kurumun ortak çalışması sonucunda çıkarılan iç tüzükte;

1. Seçim Esasları
2. Meclis Komisyonları
3. Meclis Çalışmaları
4. Meclisin Vereceği Cezalar
5. Türkiye Öğrenci Meclisiyle ilgili Genel Hükümler, belirtilmektedir

Projenin işleyişinde üç ayrı meclis oluşturulur. İlk önce okuldaki tüm

öğrencilerin verdiği oylarla Okul Meclisi oluşur. Okul meclisi, aralarından bir başkan seçerek il genelinde İl Öğrenci Meclisini oluşturur. Bu meclislerin en işlevsel olarak çalışanı okul meclisleridir. Okul meclislerinin oluşmasını seçilen sınıf temsilcileri sağlarlar. Her öğretim yılında kasım ayı içinde bir yıllığına okuldaki her sınıf, sınıfını temsil edebilecek “sınıf temsilcisi” seçer. Sınıf temsilcileri bir araya gelerek okul meclisini oluşturur. Okul meclisi, okul yöneticisinin ve okul meclisi çalışmalarından sorumlu öğretmenin belirlediği yer ve zamanlarda toplanır. Sınıflardaki öğrenciler, okullarındaki ve okul çevrelerindeki sorunları sınıf temsilcisi başkanına iletirler. Sınıf temsilcisi başkanları, okul meclisi toplantılarında bu sorunları tartışmaya açarlar. Sorunlar üzerinde konuşularak çözümler bulunmaya çalışılır. Alınan kararlar, okul müdürüne tavsiye niteliğinde iletir. Okul müdürü okul meclisi tarafından iletilen sorunların çözümü noktasında önlemler alır. İl öğrenci meclisi de arasından bir başkan seçerek ili temsilen TBMM’ye İl Öğrenci Meclisi Başkanını gönderir. 23 Nisan Egemenlik Haftası’nda illerden gelen başkanlar Türkiye Öğrenci Meclisini oluşturarak bir hafta boyunca kendi illerindeki eğitim sorunlarını tartışır. Türkiye Öğrenci Meclisi, 23 Nisan’da yapılan toplantıda aldıkları kararları, Millî Eğitim Bakanı’na tavsiye niteliğinde sunarlar.

2.9.PROJENİN KAPSAMI VE DAYANAKLARI

Demokrasi ve Okul Meclisleri Projesine ulusal ve uluslararası kanun, belge ve bildirimler dayanak oluşturmuştur. Aşağıdaki ulusal belgelerin yanı sıra Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çocuk Haklarına İlişkin Avrupa Sözleşmesi bunların arasındadır. Demokrasi eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine yasal dayanak oluşturan ulusal metinler:

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası;

Madde 2:

Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

- Bakanlar Kurulu’nun 06.06.2003 tarih 2000/684 Sayılı Kararı ile Kabul edilip Türkiye Büyük Millet Meclisine Sunulan Sekizinci beş Yıllık Kalkınma Planının 675.maddesinde;

Eğitim sisteminin temel amacı; Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, düşünme algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik değerlere bağlı, yeni fikirlere açık kişisel sorumluluk duygusuna sahip, milli kültürü özümsemiş, farklı kültürleri

yorumlayabilen ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek, bilgi çağı insanını yetiştirmektedir.

- 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu

Madde2

Türk Milli Eğitiminin genel amacı,Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

Madde11

Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır. Maddeleri projenin dayanak noktasını oluşturmaktadır.

2.10.OKUL MECLİSLERİ PROJESİNİN AMACI

Okul Meclisleri Projesi kapsamında “İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi” ile öğrencilere ve toplum hayatımıza kazandırılması hedeflenen temel amaçları şu şekilde belirtebiliriz:

1. Demokratik değerleri özümsemiş bir demokrasi kültürü ve bilinci oluşturularak, Cumhuriyetin demokrasi ile güçlendirilmesinin sağlanması.
2. Milli ve manevi değerlere bağlı, evrensel değerleri benimseyen nesillerin yetiştirilmesi,
3. Başkalarının fikirlerine ve yaşam tarzına, hoşgörü-tahammül ve saygı anlayışı edinilerek, farklılıklara rağmen birlikte huzur ve barış içerisinde yaşama bilincinin kazandırılması.
4. Kendi kültürel değerlerine sahip, aynı zamanda evrensel değerleri ve gelişmeleri benimseyen ve yakından takip edebilen, Ulu Önder Atatürk’ün ifadesiyle fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür bireylerin yetiştirilmesi.

5. İletişim kurma becerilerini geliştirerek, fikirlerini özgürce savunma, kamuoyu oluşturma, seçme, seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılması (DEOM, Yönerge Madde 5)

2.11.OKUL MECLİSLERİ PROJESİNİN UYGULAMA İLKELERİ, HEDEFLEDİĞİ BECERİ TUTUM VE KAZANIMLAR

Demokrasi ve Okul Meclisleri Projesi uygulamasında dikkate alınması gereken ilkeler: (DEOM Yönergesi Madde 6).

1. İnsan hak ve hürriyetlerinin vazgeçilmezliğini ve devredilemezliğini, ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü temel kabul etme,
2. Bireysel, toplumsal, insanî değerlere önem verme,
3. Başkalarının hak ve hürriyetlerine saygı duyma, insanlara eşit ve adil davranma,
4. Bireysel farklılıkları ve ortak hukuk kurallarının gerekliliğini kabul etme,
5. Toplumsal gelişmelere duyarlı olma, barış içerisinde çözümler üretme,
6. Kendi kültürünü bilme, benimseme; farklı kültürleri tanıma ve onlara hoşgörü ile yaklaşma,
7. Eşitlik ilkesine önem verme ve uygulama,
8. Demokratik ilkeleri benimseme ve içerisinde bulunduğu ortamlarda uygulama,
9. Kişisel sorumluluğun önemine inanma, kişinin sürekli gelişimini ana ilke olarak kabul etme,
10. Her türlü ön yargı ve ayrımcılıktan uzak bir anlayış geliştirme.

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi ile: eleştirel düşünme, üretken olma, problem çözme, tanıma ve değerlendirme, bilgi kaynaklarına başvurma ve bilgiyi kullanabilme, ahlâkî sorgulama, katılımcı olma, çok yönlü iletişim kurabilme, iş birliği ve takım çalışması yapabilme, tartışma ve uzlaşma kültürünü kazanma, çatışmayı önleme, arabuluculuk ve kolaylaştırıcılık atılganlık becerileri, demokratik liderliği benimseme kamuoyu oluşturabilme gibi becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir (Tezgel, 2006).

Yönergeye göre, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulaması neticesinde öğrencilerde gelişmesi hedeflenen tutumlar:

- İnsan hak ve özgürlüklerinin bölünmezliği ve bütünlüğünü temel ilke olarak kabul etme,
- Toplumda yaşayan tüm bireylerin değerleri, onurları, inanç ve özgürlüklerine saygı duyma fazileti,
- Farklılıkların bulunduğu bir dünyada hukuk kurallarına, adalete eşitliğe bağlılık,
- Toplumsal problemler için yapıcı, şiddetten uzak, katılımcı ve barış içerisinde çözümler üretme
- Demokratik ilkelerin, kurumların ve işleyişlerinin yararlılığına inanma
- Hayattaki çoğulculuk ilkesine bağlı, farklı kültürlere ve onların insanlığa katkısına saygı gösterme ve tahammül etme,
- Karşılıklı anlayış, iş birliği, eşitlik, adalet ve dayanışma değerlerini kabul etme,
- Irkçılık, ön yargı ve ayrımcılık konusunda mücadele etme
- Kişisel sorumluluğun önemine inanma
- İnsanın sürekli gelişiminin ana ilke olarak kabul etme

3.BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verileri toplama aracı ve verilerin analizi hakkında bilgi verilecektir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Ortaokul öğrencilerine demokrasi kültürü kazandırmada “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi”nin ne derecede katkısı olduğunu belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu sekliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır (Karasar, 1999: 77). Araştırmanın, tarama modeli kapsamında yer alan literatür tarama ve anket tekniği kullanılarak yürütülmesi sağlanmıştır. Araştırma konusu, içinde bulunduğu durumla tanımlanmaya çalışılmıştır. Taramaya, konu ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalar dâhil edilmiştir. Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış nitel görüşme formu uygulaması ve Özdemir, (2009) da yüksek lisans tezinde uygulaması yapılmış 53 soruluk likert tipi ölçme aracı kullanılmıştır.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni İzmir il sınırları içinde bulunan ortaokulların 8. sınıf öğrencileri ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini İzmir ili Menemen ilçe sınırları içerisinde yer alan 3 özel, 2 devlet okulu olmak üzere 5 ortaokul oluşturmaktadır. Bu okullar belirlenirken ulaşım bakımından kolay olanlar tercih edilmiştir. Örneklemde yer alan okullar: Cumhuriyet Ortaokulu, Egekent II Ortaokulu, Özel Gelişim Ortaokulu, Özel Ekin Ortaokulu, Özel Zübeyde Hanım Ortaokuludur.

Nicel veri toplama aracının örneklemini bu okulların 8. Sınıf öğrencilerinden toplam 287 öğrenci oluşturmaktadır.

Nitel veri toplama aracının örneklemini, 5'i devlet okulunda, 7'si özel okulda görev yapan toplam 12 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

Tablo 1: Araştırma Örneklemi

	N	%
Kız	151	52,6
Erkek	136	47,4
Toplam	287	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmayı oluşturan toplam 287 öğrencinin 151'nin kız; 136'sının da erkek öğrenci olduğu görülmektedir. Bu dağılıma göre örneklemin %52,6'sını kız, %47,4'nü de erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 2: Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımı

	N	%
Devlet	192	66,9
Özel	95	33,1
Toplam	287	100,0

Tablo 2 incelendiğinde araştırma örneklemini, 287 öğrencinin 192 öğrenci ile (%66,9)'nu devlet okulu öğrencileri; 95 öğrenci ile (%33,1)'ni de özel okul öğrencilerinin oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 3: Öğrencilerin Babanın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	N	%
Okur yazar değil	14	4,8
İlkokul mezunu	58	20,2
Ortaokul mezunu	67	23,3
Lise mezunu	54	18,8
Üniversite mezunu	94	32,7
Toplam	287	100,0

Tablo 3 incelendiğinde araştırma örneklemindeki öğrencilerin babalarının %

4,8'i (14 kişi) “okuryazar değil”, dir. % 20,2'si (58 kişi) “ilkokul mezunu”, % 23,3'ü (67 kişi) “ortaokul mezunu”, % 18,8'i (54 kişi) “lise mezunu” ve % 32,7'i (94 kişi) “yükseköğretim mezunu” olarak gözükmektedir.

Tablo 4: Öğrencilerin Annenin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	N	%
Okuryazar değil	26	9
İlkokul mezunu	92	32
Ortaokul mezunu	53	18,5
Lise mezunu	44	15,3
Üniversite mezunu	72	25,1
Toplam	287	100,0

Tablo 4 incelendiğinde araştırma örneklemindeki öğrencilerin annelerinin % 9'u (26 kişi) “okuryazar değil” dir. % 32'si (92 kişi) “ilkokul mezunu”, % 18,5'i (53 kişi) “ortaokul mezunu”, % 15,3'ü (44 kişi) “lise mezunu” ve % 25,1'i (72 kişi) “yükseköğretim mezunu” olarak gözükmektedir.

Tablo 5: Öğrencilerin, Ailenin Gelir Durumuna Göre Dağılımı

	N	%
0-900 TL	17	5,9
900-1500 TL	53	18,4
1500-2000 TL	55	19,1
2000-4000 TL	95	33,1
4000 ve üzeri	67	23,3
Toplam	287	100,0

Tablo 5 incelendiğinde araştırma örneklemindeki öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumuna göre %5,9'u (17 kişi) “0-900 TL” arası, % 18,4'ü (53 kişi) “900-1500 TL” arası, %19,1'i (55 kişi) “1500-2000 TL” arası, % 33,1'i (95 kişi) “2000-4000 TL” arası ve % 23,3 (67 kişi) 4000 TL ve üstü gelir grubunda olduğu görülmektedir.

3.3.VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmanın belirlenen amaçlara ulaşabilmesi, verilerin toplanması ve uygun veri toplama aracının geliştirilebilmesi için öncelikle bu alanda mevcut olan yerli ve yabancı kaynaklardan oluşan alan taraması yapılmıştır. Araştırmada daha kapsamlı sonuçlara ulaşabilmek için hem nicel hem nitel veri toplama araçlarından yararlanılmıştır.

3.3.1. Nicel Veri Toplama Aracı

Araştırmanın alt problemlerine tatmin edici cevap bulabilecek daha önce geliştirilmiş, uygulanmış bir veri toplama aracının olup olmadığına ilişkin yapılan incelemeler sonucunda bu alanda uygulanmış birçok beşli derecelendirme ölçeklerin olduğu tespit edilmiştir. İncelenen ölçeklerden biri olan; Özdemir, (2009) tarafından geliştirilmiş, “İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerine Demokrasi Kültürü Kazandırmada Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Projesinin Katkısı (KÜTAHYA İLİ ÖRNEĞİ)” Yüksek Lisans Tezinde kullandığı likert ölçeğinin veri toplama aracı olarak değerlendirilmesi uygun bulunmuş ve çalışma grubundaki 8. Sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Ölçeğin Alpha güvenirlik katsayısı 0,95’ tir.

3.3.2. Nitel Veri Toplama Aracı

Araştırmanın örneklemi olarak belirlenen okullarda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulanmak üzere yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşan 5 soruluk nitel görüşme formu geliştirilmiştir. Geliştirilen bu görüşme formu uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak son haline getirilmiştir. Görüşme formu oluşturulurken iki uzman Uşak Üniversitesinden bir uzman Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinden olmak üzere toplam üç uzman görüşü alınmış, uzmanların görüş ve önerileri doğrultusunda son haline getirilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile görüşme yapılarak veri toplamada yararlanılmıştır.

Veri toplama araçları, araştırma kapsamındaki ortaokullardaki öğrenciler ve öğretmenlere araştırmacı tarafından uygulanmış ve cevaplanan veri toplama araçları yine araştırmacı tarafından toplanmıştır. Ayrıca, veri toplama aracının uygulanması sürecinde örneklem grubuna, araştırmanın amacı ve yapısı hakkında gerekli bilgi ve açıklamalar yapılmıştır.

3.4.VERİLERİN ANALİZİ

Değerlendirmede kullanılan veri toplama aracından elde edilen bilgiler, bilgisayar ortamında sayısal ifadelerle dönüştürülerek veri girişi yapılmıştır. Bilgisayarlara yüklenen bilgilerin, istatistiksel sonuçlara dönüştürülmesinde ise sosyal bilimlerde kullanılan SPSS paket programı kullanılmıştır. Sayısal değerler, istatistiksel yöntemin özelliği kıstas alınarak, bulgulara veri oluşturmak üzere değerlendirilmeye alınmıştır.

Verilerin analizlerinde sağlıklı sonuca ulaşabilmek için sonuçların dağılımı hakkında fikir sahibi olunması gerekliliği göz önüne alınarak normallik testi uygulanmıştır. Araştırmanın verilerini oluşturan ankete verilen cevapların dağılımının normalliğinin ölçülmesi için birçok alternatifli testler vardır. Örneklem sayısı 50 den az olanlar için Shapiro-Wilk testi, örneklem sayısı büyükse Kolmogorov Smirnov testi uygulanır (Saruhan, Özdemirci 2011). Araştırmamızın örneklemini büyük olduğu için Kolmogorov Smirnov testi uygulanmış dağılımın normal olmadığı sağa çarpık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6: One-SampleKolmogorov-Smirnov Test

	N	\bar{x}	ss	K-Smirnov Z	P
S1	287	4,45	0,91	4,14	0
S2	287	4,22	0,98	4,71	0
S3	287	4,18	1,03	4,57	0
S4	287	3,86	1,19	3,72	0
S5	287	3,96	1,16	4,34	0
S6	287	3,6	1,6	3,15	0
S7	287	3,92	1,15	3,8	0
S8	287	3,99	1,18	4,36	0
S9	287	3,68	1,38	3,59	0
S10	287	3,71	1,25	4,09	0
S11	287	3,63	1,23	4,05	0
S12	287	3,96	1,16	3,92	0
S13	287	3,61	1,23	4,07	0
S14	287	4,28	1,01	5,09	0
S15	287	4,13	1,11	4,58	0
S16	287	3,89	1,26	4,58	0
S17	287	3,88	1,23	4,35	0
S18	287	4,23	1,58	5,18	0
S19	287	4,02	1,27	4,78	0

S20	287	4,05	1,17	4,54	0
S21	287	3,91	1,22	4,11	0
S22	287	3,81	1,16	3,82	0
S23	287	3,58	1,23	3,48	0
S24	287	3,89	1,23	4,18	0
S25	287	4,02	1,26	4,66	0
S26	287	4,04	1,16	4,34	0
S27	287	4,02	1,14	4,23	0
S28	287	4,12	1,09	4,54	0
S29	287	4,01	1,21	4,23	0
S30	287	4,16	1,56	4,9	0
S31	287	3,96	1,25	4,3	0
S32	287	4,06	1,14	4,41	0
S33	287	3,54	1,31	3,46	0
S34	287	3,88	1,12	4,23	0
S35	287	4	1,23	4,22	0
S36	287	3,99	1,22	4,38	0
S37	287	4,03	1,08	4,7	0
S38	287	3,96	1,16	4,18	0
S39	287	4,01	1,17	4,43	0
S40	287	3,72	1,31	4,44	0
S41	287	3,91	1,26	4,32	0
S42	287	3,98	1,28	4,68	0
S43	287	3,84	1,68	4,08	0
S44	287	3,82	1,66	3,94	0
S45	287	3,78	1,29	4,21	0
S46	287	3,57	1,32	3,37	0
S47	287	3,75	1,29	3,77	0
S48	287	3,76	1,32	4,06	0
S49	287	3,88	1,17	4,11	0
S50	287	3,99	1,33	4,9	0
S51	287	3,9	1,25	4,3	0
S52	287	3,67	1,24	4,26	0
S53	287	4,08	1,26	4,88	0

Bu araştırmada, veri toplama aracı ve kişisel bilgilerden veri toplamak için, frekans (f), yzde(%), aritmetik ortalama (X); gruplar arası ilişinin anlamlı olup olmadığını anlamak için Mann Whitney U ve Kruskal Wallis gibi istatistikı yntemlerden faydalanılmıştır. Kişisel bilgiler için frekans ve yzde kullanılarak evren içindeki ağırlıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırmada farkların anlamlılık dzevi $p < .05$ olarak alınmıştır.

Araştırmaya katılan kişilerin veri toplama aracındaki maddelere ilişkin

görüşlerini belirlemek için frekans ve yüzde kullanılarak hangi seçenekte ağırlık olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu verileri içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Mülakat içerik analizi genel anlamda sözlü ve yazılı verilerin düzenli bir şekilde analiz edilmesidir (Balcı,2001, Yıldırım ve Şimşek, 2006, Mutluer, 2015).

4.BÖLÜM: BULGULAR, YORUMLAR ve TARTIŞMA

Bu bölümde çalışma grubuna yöneltilen soruların verileri ve analizleri yer almaktadır. Verileri çalışma grubu olarak belirlenen sosyal bilgiler öğretmenleri ve 8. Sınıf öğrencilerine yöneltilen sorulara alınan yanıtlar ve analizleri oluşturmaktadır. Araştırma 2 bölümde incelenmiştir. Önce iki bölümden oluşan, ilk bölümünde kişisel bilgiler, ikinci bölümde “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” nin öğrencilere demokrasi kültürünü kazandırma da katkısını ölçmeye yönelik soruların olduğu likert tipi anket analiz edilmiştir. “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” üzerine sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmek için 5 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış form kullanılmış ve içerik analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir.

4.1. ANKETTEN ELDE EDİLEN VERİLERE GÖRE ÖĞRENCİLERİN OKUL MECLİSLERİ UYGULAMASI İLE ELDE ETTİKLERİ KAZANIMLARA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen kazanımlara ulaşma düzeyine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeye yönelik olarak çalışmalar yapılmıştır. Öğrencilerin hedeflenen demokrasi kazanımlarına ulaşma düzeylerine yönelik frekans, yüzde ve aritmetik ortalamalar hesaplanmış ve tablo haline verilmiştir. Öğrencilerin bu belirlenen kazanımlara ne düzeyde ulaştıklarına ilişkin görüşleri yazılı bir biçimde sunulmuş ve bunların değerlendirmeleri yapılmıştır.

Tablo 7: Öğrencilerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi ile Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Kazanımları Kazanma Düzeyine İlişkin Maddelere verdikleri Yanıtlar

	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç katılmıyorum		X
	f	%	F	%	F	%	F	%	f	%	
1. Başkalarının haklarına saygı duymayı öğrendim.	182	63,4	73	25,4	19	6,6	5	1,7	8	2,8	4,44
2. Kendi kültürümden farklı kültüre sahip insanlara da hoşgörüyle bakmamı sağladı.	140	48,8	94	32,8	29	10,1	14	4,9	7	2,4	4,21
3. İnsan haklarını öğrenmeme yardımcı oldu.	136	47,4	88	30,7	35	12,2	9	3,1	11	3,8	4,17
4. Benim gibi düşünmeyen insanlarla da arkadaş olmayı öğrendim.	111	38,7	81	28,2	51	17,8	26	9,1	16	5,6	3,85
5. Kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğrendim.	110	38,3	97	33,8	37	12,9	15	5,2	18	6,3	3,96
6. Okul Meclisleri, insanî değerleri öğrenmemi kolaylaştırdı.	70	24,4	91	31,7	63	22,0	33	11,5	23	8,0	3,60
7. Eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulama olduğunu düşünüyorum.	113	39,4	85	29,6	50	17,4	22	7,7	14	4,9	3,91
8. Ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü tanımamda katkı sağladı.	120	41,8	91	31,7	28	9,8	24	8,4	16	5,6	3,98
9. Okul Meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirdi.	99	34,5	78	27,2	46	16,0	37	12,9	26	9,1	3,67
10. Okulda öğretmenler ve öğrenciler arasında demokratik bir ortam olmasının, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki yarattığını düşünüyorum.	91	31,7	94	32,8	52	18,1	21	7,3	27	9,4	3,70
11. Okul Meclisleri, toplumsal gelişmelere duyarlı olmamı sağladı.	80	27,9	97	33,8	54	18,8	30	10,5	24	8,4	3,62
12. Öğrencinin kişisel sorumluluk almasındaki önemini kavradım.	116	40,4	85	29,6	45	15,7	15	5,2	17	5,9	3,96
13. Demokratik ilkelerin, kuramların ve işleyişinin yararlarına inanmamı sağladı.	77	26,8	97	33,8	51	17,8	33	11,5	23	8,0	3,61
14. Her insanın farklı düşüncüleri olabileceğini gördüm.	154	53,7	90	31,4	19	6,6	12	4,2	10	3,5	4,28
15. Fikirlerin eleştirilebileceğini öğrendim.	139	48,4	88	30,7	26	9,1	18	6,3	13	4,5	4,13

16. Kendisinden farklı düşünen kişilere karşı ayrımcı olmamayı öğrendim.	113	39,4	97	33,8	35	12,2	11	3,8	29	10,1	3,89
17. Demokrasilerde kişi haklarının ön planda olduğunu anladım.	109	38,0	93	32,4	35	12,2	23	8,0	21	7,3	3,87
18. Demokrasi ve cumhuriyetin diğer yönetim şekillerinden farklı olduğunu öğrendim.	143	49,8	81	28,2	31	10,8	16	5,6	13	4,5	4,23
19. Kadın ve erkeklerin aynı haklara sahip olduğunu öğrendim.	144	50,2	70	24,4	31	10,8	17	5,9	24	8,4	4,02
20. Herkesin fikrini özgürce açıklayabileceğini kavradım.	135	47,0	77	26,8	35	12,2	22	7,7	14	4,9	4,04
21. İnsanların fikirlerini rahatça söyleyebileceğini öğrendim.	122	42,5	73	25,4	48	16,7	23	8,0	18	6,3	3,90
22. Toplumsal sorunların çözümüne katılmayı öğrendim.	97	33,8	90	31,4	56	19,5	24	8,4	16	5,6	3,80
23. Okulda alınacak kararlara katılmanın ne kadar önemli olduğunu öğrendim.	80	27,9	84	29,3	70	24,4	27	9,4	25	8,7	3,58
24. Genel ve yerel seçimlerde oy vermenin ne kadar önemli olduğunu öğrendim.	116	40,4	88	30,7	38	13,2	25	8,7	20	7,0	3,88
25. Sorunların şiddetten uzak, barış içerisinde çözülmesi gerektiğini kavradım.	141	49,1	71	24,7	37	12,9	12	4,2	25	8,7	4,01
26. Seçimde belirlenen kurallara uymanın önemini ve gerekliliğini öğrendim.	132	46,0	84	29,3	37	12,9	16	5,6	17	5,9	4,04
27. Demokrasinin bir yaşam biçimi olduğunu öğrendim.	124	43,2	92	32,1	35	12,2	19	6,6	15	5,2	4,02
28. İnsanların siyasi ve sosyal haklara sahip olduğunu öğrendim.	136	47,4	85	29,6	36	12,5	15	5,2	12	4,2	4,11
29. Siyasi liderleri özgürce seçebileceğimi öğrendim.	130	45,3	83	28,9	38	13,2	12	4,2	22	7,7	4,00
30. Kişisel sorumlulukların önemini kavradım.	139	48,4	74	25,8	39	13,6	15	5,2	14	4,9	4,16
31. Kendi fikirlerimi daha iyi nasıl ifade edeceğimi öğrendim.	126	43,9	83	28,9	30	10,5	19	6,6	23	8,0	3,96
32. Ülkemiz için demokrasinin çok önemli olduğunu anladım.	132	46,0	81	28,2	38	13,2	16	5,6	15	5,2	4,06
33. Okul Meclisi Projelerinin uygulamalı olarak yapılması demokrasi kültürünü anlamamda yardımcı oldu.	85	29,6	76	26,5	59	20,6	34	11,8	30	10,5	3,53

34. Topluma ait temel kavram ve değerlerin olduğunun farkına vardım.	99	34,5	102	35,5	45	15,7	24	8,4	13	4,5	3,88
35. Demokrasinin yaşanılarak daha iyi öğrenileceğini kavradım.	126	43,9	76	26,5	35	12,2	13	4,5	22	7,7	3,99
36. Kendi düşünce ve değerlerimi geniş kitlelere ifade etme becerisinin önemini kavradım.	133	46,3	77	26,8	40	13,9	16	5,6	21	7,3	3,99
37. Öğrencilerin toplumsal olaylara ve gelişmelere duyarlı olması gerektiğinin farkına vardım.	113	39,4	113	39,4	31	10,8	16	5,6	14	4,9	4,02
38. Kişilerin fikir alış verişi yaparak daha verimli sonuçlar alabileceğini anladım.	116	40,4	92	32,1	40	13,9	18	6,3	17	5,9	3,96
39. Demokraside halkın önemli olduğunu öğrendim.	123	42,9	94	32,8	29	10,1	20	7,0	17	5,9	4,01
40. İnsanların kendi seçtikleri kişiler tarafından yönetildiğini anladım.	97	33,8	96	33,4	39	13,6	19	6,6	33	11,5	3,72
41. Millet iradesinin her şeyden önemli olduğunu kavradım.	128	44,6	68	23,7	45	15,7	23	8,0	21	7,3	3,90
42. İnsanların renk, cinsiyet, maddi durum, fiziki görünüm vb. ayrımlar olmadan eşit olduğunu öğrendim.	138	48,1	62	21,6	41	14,3	16	5,6	24	8,4	3,97
43. Havata sorgulayarak bakmayı öğrendim.	112	39,0	68	23,7	55	19,2	22	7,7	25	8,7	3,84
44. Güncel olaylar hakkında tartışmayı öğrendim.	101	35,2	81	28,2	56	19,5	20	7,0	25	8,7	3,81
45. Hukuk kurallarının önemini anladım.	104	36,2	87	30,3	38	13,2	23	8,0	27	9,4	3,78
46. Fırsat eşitliğini öğrendim.	88	30,7	72	25,1	60	20,9	28	9,8	31	10,8	3,56
47. Demokrasilerde duygusallık yerine gerçekçi olmanın önemini anladım.	102	35,5	77	26,8	47	16,4	24	8,4	25	8,7	3,75
48. Demokrasinin bireysel özgürlüğü koruduğunu ve geliştirdiğini öğrendim.	108	37,6	81	28,2	41	14,3	22	7,7	30	10,5	3,76
49. Demokrasilerde çoğunluğun kararının belirleyici olduğunu öğrendim.	106	36,9	94	32,8	46	16,0	22	7,7	17	5,9	3,87
50. Çocuk haklarının da olduğunu öğrendim.	145	50,5	62	21,6	26	9,1	21	7,3	27	9,4	3,98
51. Ülkeyi kimin yöneteceğine çoğunluğun genel seçimler yoluyla serbestçe karar verdiğini kavradım.	117	40,8	88	30,7	36	12,5	17	5,9	25	8,7	3,90
52. Okul Meclisleri Projesi demokrasiyi yaşayan, uygulayan bireyler olarak yetişmemizi sağlar.	84	29,3	100	34,8	48	16,7	25	8,7	26	9,1	3,67

53. Ülkesine bağlı ve vatandaşlık sorumluluklarını hissedilen bir vatandaş olmayı öğrendim	149	51,9	74	25,8	25	8,7	11	3,8	26	9,1	4,08
--	-----	------	----	------	----	-----	----	-----	----	-----	------

Tablo 7’ de görüldüğü gibi Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin “Başkalarının haklarına saygı duymayı öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme düzeyine ilişkin öğrencilerin % 63,4’ü “Tamamen”, 25,4’ü “Katılıyorum”, % 6,6’si “Kararsızım”, % 1,7’si “Katılmıyorum”, % 2,8’i “Hiç Katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 4,44’tür. Bu veriye dayalı olarak öğrencilerin, “Başkalarının haklarına saygı duymayı öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin “Tamamen” kazandırdığı görüşüne büyük oranda katıldıkları görülmektedir. Bu veri bize “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” sayesinde öğrencilerin, demokrasinin önemli unsurlarından biri olan hak ve saygı kavramlarını öğrendiklerini ortaya koymaktadır.

Anketin ikinci sorusu olan “Kendi kültürümden farklı kültüre sahip insanlara da hoşgörüyle bakmamı sağladı.” kazanımını gerçekleştirme durumuna ilişkin öğrencilerin %48,8’i “Tamamen Katılıyorum”, %32,8’i “Katılıyorum”, %10,1’i “Kararsızım”, %4,9’u “Katılmıyorum”, %2,4’ü “Hiç Katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu soruya alınan cevapların aritmetik ortalaması %4,21’dir. Bu veriye bakılarak öğrencilerin, “Kendi kültürümden farklı kültüre sahip insanlara da hoşgörüyle bakmamı sağladı.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırması konusuna “Tamamen Katılıyorum” görüşünde oldukları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” ile demokratik yaşamın önemli öğelerinden bir olan hoşgörü kavramının öğrenildiğini ortaya koymaktadır.

Anketin üçüncü sorusu olan “İnsan haklarını öğrenmeye yardımcı oldu.” kazanımını gerçekleştirme durumuna ilişkin öğrencilerin %47,4’i “Tamamen Katılıyorum”, %30,7’si “Katılıyorum”, %12,2’si “Kararsızım”, %3,1’i “Katılmıyorum”, %3,8’i “Hiç Katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması %4,17’dir. Bu sonuca göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun, “İnsan haklarını öğrenmeye yardımcı oldu.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” sayesinde insan hakları kavramının öğrenildiğini ortaya koymaktadır.

Anketin dördüncü sorusu olan “Benim gibi düşünmeyen insanlarla da arkadaş

olmayı öğrendim.” Kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin %38,7’si “Tamamen Katılıyorum”, %28,2’si “Katılıyorum”, %17,8’i “Kararsızım”, %9,1’i “Katılmıyorum”, %5,6’sı “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,85’dir. Bu sonuca dayalı olarak, “Benim gibi düşünmeyen insanlarla da arkadaş olmayı öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne, öğrencilerin büyük çoğunluğunun katıldıkları görülmektedir. Bu veri “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” sayesinde farklı düşünce yapısında olan insanlarla iletişim ve arkadaşlık kurabilmenin öğrenildiğini ortaya koymaktadır.

Anketin beşinci sorusu “Kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme durumuna ilişkin öğrencilerin %38,3’ü “Tamamen Katılıyorum”, % 33,8’i “Katılıyorum”, % 12,9’u “Kararsızım”, % 5,2’si “Katılmıyorum”, % 6,3’ü “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,96’dır. Bu sonuca bağlı olarak öğrencilerin %72’sinin, “Kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesi sayesinde kazandıkları görüşünde oldukları görülmektedir. Bu sonuca göre “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” sayesinde kişilerin düşüncelerinden dolayı, ön yargılı olunmaması gerektiğinin öğrenildiğini göstermektedir.

Anketin altıncı sorusu “Okul meclisleri insani değerleri öğrenmemi kolaylaştırdı.” kazanımını gerçekleştirme durumuna ilişkin öğrencilerin % 24,4’ü “Tamamen Katılıyorum”, % 31,7’si “Katılıyorum”, % 22’si “Kararsızım”, % 11,5’i “Katılmıyorum”, % 8’i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapları aritmetik ortalaması % 3,60’dır. Bu sonuca bağlı olarak, “Okul meclisleri insani değerleri öğrenmemi kolaylaştırdı.” kazanımını öğrencilerin %56’sının Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” ile insani değerlerin öneminin öğrenildiğini göstermektedir.

Anketin yedinci sorusunda ki “Eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulama olduğunu düşünüyorum.” kazanımını gerçekleştirme durumuna yönelik öğrencilerin % 39,4’ü “Tamamen Katılıyorum”, % 29,6’sı “Katılıyorum”, % 17,4’ü “Kararsızım”, % 7,7’si “Katılmıyorum”, % 4,9’u “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,91’dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulama olduğunu

düşünüyorum.” kazanımını öğrencilerin %69’nun, Okul Meclisleri Projesinin kazandığı görüşüne katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” sayesinde eşitlik ilkesinin öğrenildiğini göstermektedir.

Anketin sekizinci sorusu “Ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü tanımamda katkı sağladı.” kazanımını gerçekleştirme düzeyine ilişkin öğrencilerin %41,8’i “Tamamen Katılıyorum”, % 31,7’si “Katılıyorum”, %9,8’i “Kararsızım”, %8,4’ü “Katılmıyorum”, %5,6’sı “Hiç Katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,98’dir. Bu veriye bağlı olarak, “Ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü tanımamda katkı sağladı.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandığı görüşüne öğrencilerin %73,5’nin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” sayesinde ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün sağlanmasında ve korunmasının gerekliliğinin öğrenilmesine katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin dokuzuncu sorusu “Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirdi.” kazanımını gerçekleştirme düzeyine ilişkin öğrencilerin % 34,5’i “Tamamen Katılıyorum”, % 27,2’si “Katılıyorum”, % 16’sı “Kararsızım”, % 12,9’u “Katılmıyorum”, % 9,1’i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,67’dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirdi.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandığı görüşüne öğrencilerin (“Tamamen Katılıyorum” ve “Katılıyorum”) %61,7’sinin katıldığı görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” sayesinde kişilerin fikirlerini özgürce ifade edebileceklerini öğrenmelerine olumlu katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin onuncu sorusu “Okulda öğretmenler ve öğrenciler arasında demokratik bir ortam olmasının, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki yarattığını düşünüyorum.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 31,7’si “Tamamen Katılıyorum”, % 32,8’i “Katılıyorum”, % 18,1’i “Kararsızım”, % 7,3’ü “Katılmıyorum”, % 9,4’ü “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,70’dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Okulda öğretmenler ve öğrenciler arasında demokratik bir ortam olmasının, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki yarattığını düşünüyorum.” kazanımını kazandırılmasına, Okul Meclisleri Projesinin olumlu etkisi olduğu görüşüne öğrencilerin (Tamamen Katılıyorum ve Katılıyorum) %64,5’nin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç,

öğretmen ve öğrenciler arasında demokratik bir ortam olmasının, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin on birinci sorusu “Okul Meclisleri, toplumsal gelişmelere duyarlı olmamı sağladı.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 27,9’u “Tamamen Katılıyorum”, % 33,8’i “Katılıyorum”, %18,8’i “Kararsızım”, %10,5’i “Katılmıyorum”, %8,4’ü “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,62’dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Okul Meclisleri, toplumsal gelişmelere duyarlı olmamı sağladı.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin (Tamamen Katılıyorum ve Katılıyorum) %61,7’sinin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin toplumsal gelişmelere daha duyarlı olmalarına katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin on ikinci sorusu “Öğrencinin kişisel sorumluluk almasındaki önemini kavradım.” kazanımını gerçekleştirme durumuna ilişkin öğrencilerin % 40,4’ü “Tamamen Katılıyorum”, % 29,6’sı “Katılıyorum”, % 15,7’si “Kararsızım”, 5,2’si “Katılmıyorum”, % 5,9’u “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,96’dır. Bu sonuca bağlı olarak, “Öğrencinin kişisel sorumluluk almasındaki önemini kavradım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin (Tamamen Katılıyorum ve Katılıyorum) %70’inin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin kişisel sorumluluk almanın önemini kavramalarına katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin on üçüncü sorusu “Demokratik ilkelerin, kurumların ve işleyişinin yararlarına inanmamı sağladı.” kazanımını gerçekleştirme durumuna ilişkin öğrencilerin % 26,8’i “Tamamen Katılıyorum”, % 33,8’i “Katılıyorum”, % 17,8’i “Kararsızım”, 11,5’i “Katılmıyorum”, % 8’i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,61’dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Demokratik ilkelerin, kurumların ve işleyişinin yararlarına inanmamı sağladı.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin (Tamamen Katılıyorum ve Katılıyorum) %60,6’sının katıldığı görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin demokratik ilkelerin ve demokrasinin işleyişinin yararlarına inanmalarına olumlu katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin on dördüncü sorusu “Her insanın farklı düşünceleri olabileceğini

gördüm.” kazanımını gerçekleştirme durumuna ilişkin öğrencilerin % 53,7’si “Tamamen Katılıyorum”, % 31,4’ü “Katılıyorum”, % 6,6’sı “Kararsızım”, 4,2’si “Katılmıyorum”, % 3,5’i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,28’dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Her insanın farklı düşünceleri olabileceğini gördüm.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin (Tamamen Katılıyorum ve Katılıyorum) %85,1’nin katıldığı görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerde insanların farklı düşüncelere sahip olabileceği bilincinin kazandırılmasında katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin on beşinci sorusu “Fikirlerin eleştirilebileceğini öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme durumuna ilişkin öğrencilerin % 48,4’ü “Tamamen Katılıyorum”, % 30,7’si “Katılıyorum”, % 9,1’i “Kararsızım”, 6,3’ü “Katılmıyorum”, % 4,5’i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,13’dür. Bu bağlı olarak, “Fikirlerin eleştirilebileceğini öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin (Tamamen Katılıyorum ve Katılıyorum) %79,1’nin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilere farklı fikirlerin eleştirilebileceği bilincinin kazandırılmasında katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin on altıncı sorusu “Kendisinden farklı düşünen insanlara karşı ayrımcı olmamayı öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme durumuna ilişkin öğrencilerin % 39,4’ü “Tamamen Katılıyorum”, % 33,8’i “Katılıyorum”, % 12,2’si “Kararsızım”, % 3,8’i “Katılmıyorum”, % 10,1’i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,89’dur. Bu sonuca bağlı olarak, “Kendisinden farklı düşünen insanlara karşı ayrımcı olmamayı öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin (Tamamen Katılıyorum ve Katılıyorum) %73,2’sinin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilere kendisinden farklı düşünen kişilere ayrımcı davranılmaması bilincinin oluşmasında katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin on yedinci sorusu “Demokrasilerde kişi haklarının ön planda olduğunu anladım.” kazanımını gerçekleştirme durumuna ilişkin öğrencilerin % 38’i “Tamamen Katılıyorum”, % 32,4’ü “Katılıyorum”, % 12,2’si “Kararsızım”, % 8’i “Katılmıyorum”, % 7,3’ü “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen yanıtların aritmetik ortalaması % 3,87’dir. Bu sonuca bağlı olarak,

“Demokrasilerde kişi haklarının ön planda olduğunu anladım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin (Tamamen Katılıyorum ve Katılıyorum) %70,4’ünün katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerde kişi haklarının önemli olduğu bilincinin oluşmasında katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin on sekizinci sorusu “Demokrasi ve Cumhuriyet’in diğer yönetim şekillerinden farklı olduğunu öğrendim.” kazanımını edinme durumuna ilişkin öğrencilerin % 49,8’i “Tamamen Katılıyorum”,%28,2’si “Katılıyorum”, %10,8’i “Kararsızım”, %5,6’sı “Katılmıyorum”, % 4,5’i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu maddeye verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,23’dür. Bu sonuca bağlı olarak, “Demokrasi ve Cumhuriyet’in diğer yönetim şekillerinden farklı olduğunu öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %78’inin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” demokrasi ve cumhuriyet konusunda öğrencilerin bilinç kazanmalarına katkı sağladığını ortaya koymaktadır.

Anketin on dokuzuncu sorusu “Kadın ve erkeklerin aynı haklara sahip olduğunu öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 50,2’si “Tamamen Katılıyorum”, % 24,4’ü “Katılıyorum”, % 10,8’i “Kararsızım”, % 5,8’i “Katılmıyorum”, % 8,4’ü “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,02’dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Kadın ve erkeklerin aynı haklara sahip olduğunu öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin % 74,6’sının katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin hak ve özgürlükler konusunda kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduklarını öğrenmelerine katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin yirminci sorusu “Herkesin fikrini özgürce açıklayabileceğini kavradım.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 47’si “Tamamen Katılıyorum”, % 26,8’i “Katılıyorum”, % 12,2’si “Kararsızım”, % 7,7’si “Katılmıyorum”, % 4,9’u “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,04’tür. Bu sonuca bağlı olarak, “Herkesin fikrini özgürce açıklayabileceğini kavradım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin % 73,8’inin katıldığı görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilere “fikir özgürlüğü” kazanmalarına katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin yirmi birinci sorusu “İnsanların fikirlerini rahatça söyleyebileceğini öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme düzeyine ilişkin öğrencilerin % 42,5’i “Tamamen Katılıyorum”, % 25,4’ü “Katılıyorum”, %16,7’si “Kararsızım”, %8’i “Katılmıyorum”, %6,3’ü “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,90’dır. Bu sonuca bağlı olarak, “İnsanların fikirlerini rahatça söyleyebileceğini öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin % 67,9’unun katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilere demokrasilerde insanların fikirlerini rahatça ifade etme haklarına sahip olduklarını öğrenmelerine katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin yirmi ikinci sorusu “Toplumsal sorunların çözümüne katılmayı öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 33,8’i “Tamamen Katılıyorum”, % 31,4’ü “Katılıyorum”, % 19,5’i “Kararsızım”, % 8,4’ü “Katılmıyorum”, % 5,6’sı “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya cevapların aritmetik ortalaması % 3,80’dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Toplumsal sorunların çözümüne katılmayı öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin 65,2’sinin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, toplumsal sorunlar ve toplumsal sorunların çözümüne katılma konusunda öğrencilerde bilinç oluşmasına “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin yirmi üçüncü sorusu “Okulda alınacak kararlara katılmanın ne kadar önemli olduğunu öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme durumuna ilişkin öğrencilerin % 27,9’u “Tamamen Katılıyorum”, %29,3’ü “Katılıyorum”, %24,4’ü “Kararsızım”, %9,4’ü “Katılmıyorum”, % 8,7’si “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,58’dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Okulda alınacak kararlara katılmanın ne kadar önemli olduğunu öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %57,2’sinin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilere kendilerini ilgilendiren konulara katılımlarının önemini kavramalarına katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin yirmi dördüncü sorusu “Genel ve yerel seçimlerde oy vermenin ne kadar önemli olduğunu öğrendim.” kazanımını edinme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 40,4’ü “Tamamen Katılıyorum”, % 30,7’si “Katılıyorum”, %13,2’si “Kararsızım”, %8,7’si “Katılmıyorum”, %7’si “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu

soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,88'dir. Bu sonuca bağlı olarak, "Genel ve yerel seçimlerde oy vermenin ne kadar önemli olduğunu öğrendim." kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %70,1'inin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, "Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin" öğrencilerin seçme ve seçilme hakkının önemini kavramalarına katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin yirmi beşinci sorusu "Sorunların şiddetten uzak, barış içerisinde çözülmesi gerektiğini kavradım." kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 49,1'i "Tamamen Katılıyorum", % 24,7'si "Katılıyorum", %12,9'u "Kararsızım", % 4,2'si "Katılmıyorum", % 8,7'si "Hiç Katılmıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,01'dir. Bu sonuca bağlı olarak, "Sorunların şiddetten uzak, barış içerisinde çözülmesi gerektiğini kavradım." kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %73,8'inin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, sorunların şiddetten uzak, barış içerisinde çözülebileceği bilincinin öğrencilere kazandırılmasına "Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin" katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin yirmi altıncı sorusu "Seçimlerde belirli kurallara uymanın önemini ve gerekliliğini öğrendim." kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin %46'sı "Tamamen Katılıyorum", % 29,3'ü "Katılıyorum", % 12,9'u "Kararsızım", % 5,6'sı "Katılmıyorum", % 5,9'u "Hiç Katılmıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,04'tür. Bu sonuca bağlı olarak, "Seçimlerde belirli kurallara uymanın önemini ve gerekliliğini öğrendim." kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin % 69,9'unun katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, "Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin" öğrencilerin seçim kurallarına uymanın önemini ve gerekliliğini öğrenmelerine katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin yirmi yedinci sorusu "Demokrasinin bir yaşam biçimi olduğunu öğrendim." kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 43,2'si "Tamamen Katılıyorum", % 32,1'i "Katılıyorum", % 12,2'si "Kararsızım", % 6,6'sı "Katılmıyorum", % 5,2'si "Hiç Katılmıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,02'dir. Bu sonuca bağlı olarak, "Demokrasinin bir yaşam biçimi olduğunu öğrendim." kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %75,3'nün katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, "Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin" öğrencilerin

demokrasinin bir yaşam biçimi olduğunu öğrenmelerine katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin yirmi sekizinci sorusu “İnsanların siyasi ve sosyal haklara sahip olduğunu öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme düzeyine ilişkin öğrencilerin % 47,4’ü “Tamamen Katılıyorum”, % 29,6’sı “Katılıyorum”, % 12,5’i “Kararsızım”, % 5,2’si “Katılmıyorum”, % 4,2’si “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,11’dir. Bu sonuca bağlı olarak, “İnsanların siyasi ve sosyal haklara sahip olduğunu öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %77’sinin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin insanların siyasal ve sosyal haklara sahip olduklarını öğrenmelerine katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin yirmi dokuzuncu sorusu “Siyasi liderleri özgürce seçebileceğimi öğrendim.” Kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin %45,3’ü “Tamamen Katılıyorum”, %28,9’u “Katılıyorum”, % 13,2’si “Kararsızım”, % 4,2’si “Katılmıyorum”, % 7,7’si “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen yanıtların aritmetik ortalaması % 4,00’dır. Bu sonuca bağlı olarak, “Siyasi liderleri özgürce seçebileceğimi öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %75,2’sinin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin siyasi liderlerini özgürce seçebileceklerini öğrenmelerine katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin otuzuncu sorusu “Kişisel sorumlulukların önemini kavradım.” kazanımını edindirme düzeyine ilişkin öğrencilerin %48,4’ü “Tamamen Katılıyorum”, %25,8’i “Katılıyorum”, % 13,6’sı “Kararsızım”, % 5,2’si “Katılmıyorum”, % 4,9’u “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,16’dır. Bu sonuca bağlı olarak, “Kişisel sorumlulukların önemini kavradım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %74,2’sinin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerde sorumluluk bilincinin gelişmesinde katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin otuz birinci sorusu “Kendi fikirlerimi daha iyi nasıl ifade edebileceğimi öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin %43,9’u “Tamamen Katılıyorum”, %28,9’u “Katılıyorum”, % 10,5’i “Kararsızım”, % 6,6’sı

“Katılmıyorum”, % 8’i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,96’dır. Bu bağli olarak, “Kendi fikirlerimi daha iyi nasıl ifade edebileceğimi öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin katıldıkları görölmektedir. Bu sonuç, öğrencilerin fikirlerini daha iyi nasıl ifade edebileceklerini öğrenmelerine “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin otuz ikinci sorusu “Ülkemiz için demokrasinin çok önemli olduğunu anladım.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 46’sı “Tamamen Katılıyorum”, % 28,2’si “Katılıyorum”, % 13,2’si “Kararsızım”, % 5,6’sı “Katılmıyorum”, % 5,2’si “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,06’dır. Bu sonuca bağli olarak, “Ülkemiz için demokrasinin çok önemli olduğunu anladım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %74,2’sinin katıldığı görölmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin ülkemiz için demokrasinin önemini kavramalarına katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin otuz üçüncü sorusu “Okul Meclisi Projelerinin uygulamalı olarak yapılması demokrasi kültürünü anlamamda yardımcı oldu.” kazanımını gerçekleştiren seviyesine ilişkin öğrencilerin % 29,6’sı “Tamamen Katılıyorum”, % 26,5’i “Katılıyorum”, % 20,6’sı “Kararsızım”, % 11,8’i “Katılmıyorum”, % 10,5’i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,53’tür. Bu sonuca bağli olarak, “Okul Meclisi Projelerinin uygulamalı olarak yapılması demokrasi kültürünü anlamamda yardımcı oldu.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin % 56,1’inin katıldıkları görölmektedir. Bu sonuç, öğrencilerin demokrasi kültürünü daha iyi kavramalarında “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” katkısının olduğunu göstermektedir.

Anketin otuz dördüncü sorusu “Topluma ait temel kavram ve değerlerin olduğunun farkına vardım.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 34,5’i “Tamamen Katılıyorum”, % 35,5’i “Katılıyorum”, %15,7’si “Kararsızım”, %8,4’ü “Katılmıyorum”, %4,5’i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,88’dir. Bu sonuca bağli olarak, “Topluma ait temel kavram ve değerlerin olduğunun farkına vardım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin % 70’inin katıldıkları görölmektedir. Bu sonuç, öğrencilerin, topluma ait temel kavram ve değerlerin

olduğunu öğrenmelerine “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin otuz beşinci sorusu “Demokrasinin yaşanılarak daha iyi öğrenileceğini kavradım.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 43,9’u “Tamamen Katılıyorum”, % 26,5’i “Katılıyorum”, % 12,2’si “Kararsızım”, % 4,5’i “Katılmıyorum”, % 7,7’si “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,99’dur. Bu sonuca bağlı olarak, “Demokrasinin yaşanılarak daha iyi öğrenileceğini kavradım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %70,4’ünün katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, öğrencilerin demokrasiye ait değerleri yaşayarak öğrenmelerine olanak sağlayarak, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” demokrasinin daha iyi anlaşılmasına katkısı olduğunu göstermektedir.

Anketin otuz altıncı sorusu “Kendi düşünce ve değerlerimi geniş kitlelere ifade etme becerisinin önemini kavradım.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 46,3’ü “Tamamen Katılıyorum”, % 26,8’i “Katılıyorum”, % 13,9’u “Kararsızım”, % 5,6’sı “Katılmıyorum”, % 7,3’ü “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,99’dur. Bu sonuca bağlı olarak, “Kendi düşünce ve değerlerimi geniş kitlelere ifade etme becerisinin önemini kavradım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %73,1’inin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin kendi düşünce ve değerlerini geniş kitlelere ifade etme becerisi kazanmalarına katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin otuz yedinci sorusu “Öğrencilerin toplumsal olaylara ve gelişmelere duyarlı olması gerektiğinin farkına vardım.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 39,4’ü “Tamamen Katılıyorum”, % 39,4’ü “Katılıyorum”, %10,8’i “Kararsızım”, % 5,6’sı “Katılmıyorum”, % 4,9’u “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,02’dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Öğrencilerin toplumsal olaylara ve gelişmelere duyarlı olması gerektiğinin farkına vardım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin % 78,8’inin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin toplumsal olaylara ve gelişmelere duyarlılık kazanmalarına katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin otuz sekizinci sorusu “Kişisel fikir alışverişi yapılarak daha verimli sonuçlar alınabileceğini anladım.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin

öğrencilerin % 40,4'ü “Tamamen Katılıyorum”, % 32,1'i “Katılıyorum”, % 13,9'u “Kararsızım”, % 6,3'ü “Katılmıyorum”, % 5,9'u “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,96'dır. Bu sonuca göre, “Kişisel fikir alışverişi yapılarak daha verimli sonuçlar alınabileceğini anladım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %72,5'inin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin kişisel fikir alışverişi yapılarak daha verimli sonuçlar alabileceklerini anlamalarına katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin otuz dokuzuncu sorusu “Demokraside halkın önemli olduğunu öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin %42,9'u “Tamamen Katılıyorum”, %32,8'i “Katılıyorum”, % 10,1'i “Kararsızım”, % 7'si “Katılmıyorum”, % 5,9'u “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,01'dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Demokraside halkın önemli olduğunu öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %75,7'sinin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin demokrasilerde halkın önemini kavramalarına önemli katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin kırkınıcı sorusu “İnsanların kendi seçtikleri kişiler tarafından yönetildiğini anladım.” kazanımını gerçekleştirme durumuna ilişkin öğrencilerin % 33,8'i “Tamamen Katılıyorum”, % 33,4'ü “Katılıyorum”, % 13,6'sı “Kararsızım”, %6,6'sı “Katılmıyorum”, %11,5'i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,72'dir. Bu sonuca bağlı olarak, “İnsanların kendi seçtikleri kişiler tarafından yönetildiğini anladım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %67,2'sinin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin, demokrasilerde insanların kendi seçtikleri kişiler tarafından yönetildiklerini anlamalarına katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin kırk birinci sorusu “Millet iradesinin her şeyden önemli olduğunu kavradım.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin soruya öğrencilerin % 44,6'sı “Tamamen Katılıyorum”, % 23,7'si “Katılıyorum”, % 15,7'si “Kararsızım”, % 8'i “Katılmıyorum”, % 7,3'ü “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,90'dır. Bu sonuca göre, “Millet iradesinin her şeyden önemli olduğunu kavradım” kazanımını Okul Meclisleri

Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin % 68,3'ünün katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin, demokrasilerde millet iradesinin her şeyin üzerinde olduğunu kavramalarına katkı sağladığını gösterir.

Anketin kırk ikinci sorusu “İnsanların renk, cinsiyet, maddi durum, fiziki görünüm vb. ayrımlar olmadan eşit olduğunu öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin soruya öğrencilerin % 48,1'i “Tamamen Katılıyorum”, % 21,6'sı “Katılıyorum”, % 14,3'ü “Kararsızım”, % 5,6'sı “Katılmıyorum”, % 8,4'ü “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,97'dir. Bu sonuca bağlı olarak, “İnsanların renk, cinsiyet, maddi durum, fiziki görünüm vb. ayrımlar olmadan eşit olduğunu öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin % 69,7'sinin katıldığı görülmektedir. Bu sonuç, öğrencilerin, insanların farklılıklarına bakmadan eşit haklara sahip olduklarını kavramalarına “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin kırk üçüncü sorusu “Hayata sorgulayarak bakmayı öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin soruya öğrencilerin % 39'u “Tamamen Katılıyorum”, % 23,7'si “Katılıyorum”, %19,2'si “Kararsızım”, % 7,7'si “Katılmıyorum”, % 8,7'si “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,84'tür. Bu sonuca bağlı olarak, “Hayata sorgulayarak bakmayı öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin % 62,7'sinin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin karşılaştıkları olaylara sorgulayarak bakmayı öğrenmelerine katkı sağladığını gösterir.

Anketin kırk dördüncü sorusu “Güncel olaylar hakkında tartışmayı öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin %35,2'si “Tamamen Katılıyorum”, %28,2'si “Katılıyorum”, % 19,5'i “Kararsızım”, % 7'si “Katılmıyorum”, % 8,7'si “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,81'dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Güncel olaylar hakkında tartışmayı öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %63,4'ünün katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin güncel olaylar hakkında tartışma kültürü kazanmalarına katkı sağladığını gösterir.

Anketin kırk beşinci sorusu “Hukuk kurallarının önemini anladım.” kazanımını

gerçekleştirme seviyesine ilişkin soruya öğrencilerin % 36,2'si “Tamamen Katılıyorum”, % 30,3'ü “Katılıyorum”, % 13,2'si “Kararsızım”, % 8'i “Katılmıyorum”, % 9,4'ü “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,78'dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Hukuk kurallarının önemini anladım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %66,5'inin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin hukuk kurallarının önemini kavramlarına katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin kırık altıncı sorusu “Fırsat eşitliğini öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin öğrencilerin % 30,7'si “Tamamen Katılıyorum”, % 25,1'i “Katılıyorum”, % 20,9'u “Kararsızım”, % 9,8'i “Katılmıyorum”, % 10,8'i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen aritmetik ortalaması % 3,56'dır. Bu sonuca bağlı olarak, “Fırsat eşitliğini öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %55,6'sının katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin demokrasilerde fırsat eşitliğinin olduğunu anlamalarına katkı sağladığını gösterir.

Anketin kırık yedinci sorusu “Demokrasilerde duygusallık yerine gerçekçi olmanın önemini anladım.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin soruya öğrencilerin %35,5'i “Tamamen Katılıyorum”, %26,8'i “Katılıyorum”, %16,4'ü “Kararsızım”, %8,4'ü “Katılmıyorum”, % 8,7'si “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,75'tir. Bu sonuca bağlı olarak, “Demokrasilerde duygusallık yerine gerçekçi olmanın önemini anladım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %62,3'ünün katıldığı görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin demokrasilerde duygusallık yerine gerçekçi olmanın önemini kavramalarına katkı sağladığını gösterir.

Anketin kırık sekizinci sorusu “Demokrasinin bireysel özgürlüğü koruduğunu ve geliştirdiğini öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin soruya öğrencilerin % 37,6'sı “Tamamen Katılıyorum”, % 28,2'si “Katılıyorum”, % 14,3'ü “Kararsızım”, % 7,7'si “Katılmıyorum”, % 10,5'i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,76'dır. Bu sonuca bağlı olarak, “Demokrasinin bireysel özgürlüğü koruduğunu ve geliştirdiğini öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne

öğrencilerin % 65,8'i katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin bireysel özgürlüklerini koruma ve geliştirmelerine katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin kırk dokuzuncu sorusu “Demokrasilerde çoğunluğun kararının belirleyici olduğunu öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin soruya öğrencilerin % 36,9'u “Tamamen Katılıyorum”, % 32,8'i “Katılıyorum”, % 16'sı “Kararsızım”, % 7,7'si “Katılmıyorum”, % 5,9'u “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,87'dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Demokrasilerde çoğunluğun kararının belirleyici olduğunu öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %69,7'sinin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin, demokrasilerde çoğunluğun kararının belirleyici olduğunu öğrenmelerine katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin ellinci sorusu “Çocuk haklarının da olduğunu öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin soruya öğrencilerin % 50,5'i “Tamamen Katılıyorum”, % 21,6'sı “Katılıyorum”, % 9,1'i “Kararsızım”, % 7,3'ü “Katılmıyorum”, %9,4'ü “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,98'dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Çocuk haklarının da olduğunu öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin %72,1'inin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin, demokrasilerde çocuk haklarının da olduğu bilincini kazanmalarına katkı sağladığını gösterir.

Anketin elli birinci sorusu “Ülkeyi kimin yöneteceğine çoğunluğun genel seçimler yoluyla serbestçe karar verdiğini kavradım.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin soruya öğrencilerin % 40,8'i “Tamamen Katılıyorum”, % 30,7'si “Katılıyorum”, % 12,5'i “Kararsızım”, % 5,9'u “Katılmıyorum”, % 8,7'si “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması %3,90'dır. Bu sonuca bağlı olarak, “Ülkeyi kimin yöneteceğine çoğunluğun genel seçimler yoluyla serbestçe karar verdiğini kavradım.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin % 71,5'inin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerde, demokrasilerde ülkeyi kimin yöneteceğine genel seçimler yolu ile çoğunluğun karar verdiği bilincinin oluşmasına katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin elli ikinci sorusu “Okul Meclisleri Projesi demokrasiyi yaşayan,

uygulayan bireyler olarak yetişmemizi sağlar.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin soruya öğrencilerin % 29,3’ü “Tamamen Katılıyorum”, % 34,8’i “Katılıyorum”, % 16,7’si “Kararsızım”, % 8,7’si “Katılmıyorum”, % 9,1’i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 3,67’dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Okul Meclisleri Projesi demokrasiyi yaşayan, uygulayan bireyler olarak yetişmemizi sağlar.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin % 64,1’inin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencileri demokrasiyi yaşayan ve uygulayan bireyler olarak yetişmesine katkı sağladığını göstermektedir.

Anketin elli üçüncü sorusu “Ülkesine bağlı ve vatandaşlık sorumluluklarını hissedenden bir vatandaş olmayı öğrendim.” kazanımını gerçekleştirme seviyesine ilişkin soruya öğrencilerin % 51,9’u “Tamamen Katılıyorum”, %25,8’i “Katılıyorum”, % 8,7’si “Kararsızım”, %3,8’i “Katılmıyorum”, % 8,1’i “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması % 4,08’dir. Bu sonuca bağlı olarak, “Ülkesine bağlı ve vatandaşlık sorumluluklarını hissedenden bir vatandaş olmayı öğrendim.” kazanımını Okul Meclisleri Projesinin kazandırdığı görüşüne öğrencilerin % 77,7’sinin katıldıkları görülmektedir. Bu sonuç, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” öğrencilerin ülkesini seven ve vatandaşlık sorumluluklarını bilen bireyler olarak yetişmelerine önemli katkı sağladığını gösterir.

4.2. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE BULGULAR, YORUMLAR VE TARTIŞMA

4.2.1.Cinsiyet Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumlar

Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin demokrasi eğitimi ve okul meclisi projesi ile hedeflenen kazanım düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan analiz ve değerlendirmelerde 5.7. 14. 15. 16. 20. 27. 38. 40. 43. 47. ve 48. sorulara verilen cevaplarda kız öğrencilerin lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş diğer sorulara verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Biçer (2007), “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi ile Öğrencilerde Demokrasi Kültürü Kazanımlarının Orta Öğretim Öğretmenlerince

Değerlendirilmesine Yönelik Bir Analiz” (Kütahya Örneği) adlı yüksek lisans tezinde, DEOMP ile hedeflenen tutumların öğrencilere kazandırılma düzeyine ilişkin olarak cinsiyet değişkeni açısından, öğrencilerin görüşleri arasında istatistiksel anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varmıştır.

Kaldırım (2005) yaptığı araştırmaya göre kız ve erkek öğrencilerin eşitlik ve milli egemenlik konularını kavramalarında anlamlı farklılık olduğu sonucuna varmış, kız öğrencilerin bu iki ilkeyi daha iyi kavradıklarını ifade etmiştir.

Tablo 8: Cinsiyet Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Mann Whitney U testi

		N	\bar{X}	Sd.	p
S5- Kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğrendim.	Erkek	138	3,7895	1,18739	,007
	Kız	149	4,1181	1,10622	
	Toplam	287	3,9603	1,15558	
S7- Eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulama olduğunu düşünüyorum.	Erkek	135	3,7463	1,22436	,024
	Kız	152	4,0733	1,06246	
	Toplam	287	3,9190	1,15134	
S14- Her insanın farklı düşünceleri olabileceğini gördüm.	Erkek	136	4,0667	1,05943	,000
	Kız	151	4,4800	,91754	
	Toplam	287	4,2842	1,00698	
S15- Fikirlerin eleştirilebileceğini öğrendim.	Erkek	137	3,9926	1,16426	,025
	Kız	150	4,2635	1,04564	
	Toplam	287	4,1338	1,11037	
S16- Kendisinden farklı düşünen kişilere karşı ayrımcı olmamayı öğrendim.	Erkek	136	3,6963	1,30598	,007
	Kız	151	4,0667	1,19094	
	Toplam	287	3,8912	1,25825	
S20- Herkesin fikrini özgürce açıklayabileceğini kavradım.	Erkek	136	3,9328	1,08439	,005
	Kız	151	4,1544	1,22874	
	Toplam	287	4,0495	1,16587	
S27- Demokrasinin bir yaşam biçimi olduğunu öğrendim.	Erkek	136	3,7926	1,17242	,000
	Kız	151	4,2267	1,07533	
	Toplam	287	4,0211	1,14122	
S38- Kişilerin fikir alış verişini yaparak daha verimli sonuçlar alabileceğini anladım.	Erkek	136	3,8358	1,18381	,045
	Kız	151	4,0738	1,13360	
	Toplam	287	3,9611	1,16170	
S40- İnsanların kendi seçtikleri kişiler tarafından yönetildiğini anladım.	Erkek	136	3,5000	1,41288	,016
	Kız	151	3,9200	1,18446	
	Toplam	287	3,7218	1,31184	
S43- Hayata sorgulayarak	Erkek	136	3,6119	1,26794	,010

bakmayı öğrendim.	Kız	151	4,0537	1,96175	
	Toplam	287	3,8445	1,68131	
S47- Demokrasilerde duygusallık yerine gerçekçi olmanın önemini anladım.	Erkek	136	3,5116	1,39819	,009
	Kız	151	3,9658	1,14117	
	Toplam	287	3,7527	1,28606	
S48- Demokrasinin bireysel özgürlüğü koruduğunu ve geliştirdiğini öğrendim.	Erkek	136	3,5489	1,35102	,004
	Kız	151	3,9530	1,26990	
	Toplam	287	3,7624	1,32198	

4.2.2.Okul Türü Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumlar

Okul türü değişkenine göre öğrencilerin demokrasi eğitimi ve okul meclisi projesi ile hedeflenen kazanım düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan analiz ve değerlendirmelerde 11. 19. 31. ve 36 sorulara verilen cevaplarda devlet okulu lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş diğer sorulara verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Diğer bir ifade ile öğrencilerin okul türü farklılığının, öğrencilere yöneltilen diğer sorular için, okul meclisleri projesi ile hedeflenen demokratik kazanımlar konusunda öğrencilerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 8: Okul Türü Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Mann Whitney U testi

		N	\bar{X}	Sd.	p
S11- Okul Meclisleri, toplumsal gelişmelere duyarlı olmamı sağladı.	Devlet	192	3,7225	1,24877	,019
	Özel	95	3,4194	1,17328	
	Toplam	287	3,6232	1,23077	
S19- Kadın ve erkeklerin aynı haklara sahip olduklarını öğrendim.	Devlet	192	4,1309	1,21769	,026
	Özel	95	3,8085	1,35422	
	Toplam	287	4,0246	1,27106	
S31- Kendi fikirlerimi daha iyi nasıl ifade edeceğimi öğrendim.	Devlet	190	4,0695	1,24022	,015
	Özel	97	3,7527	1,25677	
	Toplam	287	3,9643	1,25244	
S36- Kendi düşünce ve değerlerimi geniş kitlelere ifade etme becerisinin önemini kavradım.	Devlet	192	4,1250	1,19554	,001
	Özel	95	3,7128	1,23238	
	Toplam	287	3,9895	1,22111	

4.2.3. Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumlar

Babanın eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin demokrasi eğitimi ve okul meclisi projesi ile hedeflenen kazanım düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan analiz ve değerlendirmelerde 4. soruda “lise mezunu” lehine ve 27. soruda “okuryazar değil” lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş diğer sorularda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Diğer bir ifade ile babanın eğitim durumunun farklılığının, okul meclisleri projesi ile hedeflenen demokratik kazanımlar konusunda öğrencilerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı söylenebilir.

Tablo 10: Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Kruskal Wallis Testi

		N	\bar{X}	Sd.	p
S4- Benim gibi düşünmeyen insanlarla da arkadaş olmayı öğrendim.	Okur yazar değil	14	3,6154	1,19293	,050
	ilkokul mezunu	59	3,4828	1,35389	
	ortaokul mezunu	67	3,9394	1,06524	
	lise mezunu	53	4,0962	1,27202	
	üniversite mezunu	94	3,9468	1,10100	
	Toplam	287	3,8622	1,19637	
S27- Demokrasinin bir yaşam biçimi olduğunu öğrendim.	Okur yazar değil	13	4,5833	,66856	,047
	ilkokul mezunu	59	3,7586	1,28841	
	ortaokul mezunu	67	3,9394	1,29945	
	lise mezunu	54	3,9245	1,17423	
	üniversite mezunu	94	4,2128	,90247	
	Toplam	287	4,0177	1,14376	

4.2.4. Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Bulgular Ve Yorumlar

Annenin eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen kazanımlara ulaşma seviyelerinin tespitine yönelik analizler sonucunda, annenin eğitim durumu hedeflenen kazanımları kazanma düzeylerine ilişkin $p < 05$ değerinde 4. soruda “lise mezunu” lehine, 6. ve 27. sorularda “okuryazar değil” lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Tablo 11: Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Kruskal Wallis Testi

		N	\bar{X}	Sd.	p
S4- Benim gibi düşünmeyen insanlarla da arkadaş olmayı öğrendim.	Okur yazar değil	13	3,6154	1,19293	,047
	ilkokul mezunu	59	3,4828	1,35389	
	ortaokul mezunu	67	3,9394	1,06524	
	lise mezunu	53	4,0962	1,27202	
	üniversite mezunu	95	3,9468	1,10100	
	Toplam	287	3,8622	1,19637	
S6- Okul Meclisleri, insani değerleri öğrenmemi kolaylaştırdı.	Okur yazar değil	14	4,5700	4,97429	,012
	ilkokul mezunu	58	3,3684	1,18971	
	ortaokul mezunu	67	3,6308	1,37579	
	lise mezunu	53	3,6471	1,16316	
	üniversite mezunu	94	3,4839	1,12880	
	Toplam	287	3,5986	1,60377	
S27- Demokrasinin bir yaşam biçimi olduğunu öğrendim.	Okur yazar değil	13	4,5833	,66856	,039
	ilkokul mezunu	58	3,7586	1,28841	
	ortaokul mezunu	67	3,9394	1,29945	
	lise mezunu	54	3,9245	1,17423	
	üniversite mezunu	95	4,2128	,90247	
	Toplam	287	4,0177	1,14376	

Annenin eğitim durumu yükseldikçe öğrencilerin demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile ilgili kazanımlara olumlu cevap oranlarının arttığı söylenebilir.

Kaldırım (2005), “ ilköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Demokrasi Algıları”, adlı yüksek lisans tezinde, ilköğretim 8.sınıf öğrencilerinin demokrasi algılarını tespit etmeye yönelik olarak yapmış olduğu araştırma ile aşağıdaki sonucu bulmuştur.

Anne babanın eğitim durumu arttıkça öğrencilerin demokratik değerleri algılama düzeylerinin arttığını tespit etmiştir.

Özdemir (2009), ilköğretim 8. sınıf öğrencilerine demokrasi kültürü kazandırmada demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesinin katkısı (Kütahya ili örneği) Yüksek Lisans tezinde benzer sonuca ulaşmıştır.

4.2.5. Ailenin Gelir Durumu Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumlar

Ailenin gelir durumu değişkenine göre öğrencilerin demokrasi eğitimi ve okul meclisi projesi ile hedeflenen kazanım düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan analiz ve değerlendirmelerde 36. ve 43. sorulara verilen cevaplarda “900-1500 TL” arası gelir düzeyine sahip öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş diğer sorularda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Diğer bir ifade ile ailenin gelir durumunun farklılığının, okul meclisleri projesi ile hedeflenen demokratik kazanımlar konusunda öğrencilerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı söylenebilir.

Tablo 12: Ailenin Gelir Durumu Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Kruskal Wallis Testi

		N	\bar{X}	Sd.	P
S36- Kendi düşünce ve değerlerimi geniş kitlelere ifade etme becerisinin önemini kavradım.	0-900 TL	15	3,6667	1,54303	,017
	900-1500 TL	53	4,3333	1,01325	
	1500-2000 TL	55	4,3333	,86874	
	2000-4000 TL	96	3,8511	1,26114	
	4000 ve üzeri	68	3,7424	1,33947	
	Toplam	287	3,9964	1,21076	
S43- Hayata sorgulayarak bakmayı öğrendim.	0-900 TL	17	3,0000	1,36277	,020
	900-1500 TL	53	4,4600	2,73459	
	1500-2000 TL	56	3,8519	1,33752	
	2000-4000 TL	95	3,5914	1,32891	
	4000 ve üzeri	66	3,8906	1,23593	
	Toplam	287	3,8370	1,68595	

4.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Okul Meclisi Projesinin, Öğrencilere Demokrasi Kavramını Kazandırmadaki Etkisi Üzerine Görüşleri

Araştırma kapsamında görüşülen sosyal bilgiler öğretmenlerine sorulan ilk soru DEOM Projesinin öğrencilerin demokrasi kavramını kazanmaları üzerindeki etkisi hakkında görüşlerine ilişkindir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin DEOM

Projesinin öğrencilere demokrasi kavramını kazandırmasına etkisine ilişkin verdikleri cevaplar, seçme ve seçilme hakkını kavratması, propaganda yapma ve demokrasi bilinci kazandırması temaları altında kodlanarak tablo 13’ de verilmiştir. Tablodaki veriler incelendiğinde, DEOM Projesinin demokrasi kavramını öğrencilere kazandırmasına etkisi sorusuna öğretmenlerden 12 kişinin (%83)’nin seçme ve seçilme bilinci kazandırdığı, 12 kişinin (% 58)’sinin propaganda yapma bilinci kazandırdığı, 12 kişinin (% 75)’nin demokrasi bilinci kazandırdığı şeklinde görüş beyan ettikleri görülmüştür.

Tablo 13: DEOM Projesinin Demokrasi Kavramını Öğrencilere Kazandırmasının Etkisine ilişkin Görüşler

Cevaplar	N	Yüzde (%)
Seçme ve Seçilme Bilinci	10	% 83
Propaganda Bilinci	7	% 58
Demokrasi Bilinci	9	% 75

Sosyal bilgiler öğretmenlerinden 12 kişiden 10’u DEOM Projesinin öğrencilere seçim kültürü kazandırmaya yönelik ciddi anlamda katkısının olduğunu ifade etmişlerdir. Bunlardan bazılarının bu konuda görüşleri şöyledir:

“Bu proje ile öğrenci birey-vatandaş olma özelliğini kazanıyor. Vatandaş olarak seçme ve seçilme hakkının ne olduğunun önemini öğreniyor” (Ö1). “Seçim ve seçim hazırlığı süreci konusunda farkındalıkları geliyor. Öğrencilerin seçim kültürünün olgunlaşmasına katkı sağlıyor” (Ö3). “Uygulamalı olarak oy kullanma, propaganda yapma ve seçilmiş insan olma kavramlarını öğrenmiş oluyorlar. Kısacası seçim kültürü oluşuyor” (Ö4). “Öğrenciler bu proje ile seçme ve seçilme hakkını kullanma, katılımcı olmayı iletişim kurması yaparak yaşayarak öğreniyor” (Ö5). “Oy kullanmak, seçme hakkını kullanmak, seçilen insan olma gibi kavramları uygulamalı olarak görüyorlar” (Ö12).

Görüşmeye katılan öğretmenlerden 7 kişi (% 58) DEOM Projesinin öğrencilere iletişim ve propaganda kabiliyetlerini geliştirmeye katkı sağladığı noktasında görüş bildirmiştir. DEOM Projesinin bu yöndeki kazanımına dikkat çeken öğretmenlerden bazılarının görüşlerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Propaganda yapma ve seçilmiş insan olma kavramlarını öğrenmiş oluyorlar” (Ö4). “Seçim ve seçim hazırlığı süreci konusunda farkındalıkları geliyor, iletişim

becerileri ve propaganda kabiliyetleri geliyor” (Ö3). “Propaganda yapma şuuru kazandırıyor” (Ö6).

Görüşmeye katılan öğretmenlerden 9 kişi (% 75) ise yapmış oldukları açıklamalarda DEOM Projesinin öğrencilerde demokrasi bilincinin oluşmasında katkısı olduğu üzerinde vurgu yapmışlardır. Demokrasi bilinci kazandırdığı noktasına vurgu yapan öğretmenlerin bazılarının görüşleri şöyledir:

“Demokrasi bilincinin bu yaşlardan itibaren kavratılması ve demokrasi algılarının geliştirilmesine katkı sağladığımı düşünüyorum” (Ö7). “Teorik olarak öğrendikleri kavramları yaşantılarına uygulama imkânı bularak, demokrasi bilincinin oluşmasına katkı sağlıyor” (Ö11). “Uygulamalı olarak oy kullanma, propaganda yapma ve seçilmiş insan olma kavramlarını öğrenmiş oluyorlar. Kısacası seçim kültürü oluşuyor. Böylece demokrasi kavramı ve bilinci öğrencilerde yerleşmiş oluyor” (Ö4). “DEOM Projesinin küçük yaşlardan itibaren uygulanması öğrencilere demokrasinin ne olduğunu yaşayarak öğretmiş oluyor, bunun da öğrencilerin demokratik değerleri benimsemesini sağladığımı düşünüyorum” (Ö10).

4.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin DEOMP’NİN Amacına Uygun Olarak Uygulanıp Uygulanmadığı Hakkında Görüşleri

Araştırma kapsamında görüşülen sosyal bilgiler öğretmenlerine sorulan ikinci soru DEOM Projesinin amacına uygun olarak uygulanıp uygulanmadığı hakkında görüşlerine ilişkindir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin DEOM Projesinin amacına uygun yapıp yapılmadığına ilişkin verdikleri cevaplar, amacına uygundur, amacına uygun değildir şeklinde kodlanarak tablo 14’ de verilmiştir. Tablodaki veriler incelendiğinde, DEOM Projesinin amacına uygun olarak uygulanıp uygulanmadığı sorusuna öğretmenlerden 12 kişinin (%75)’nin amacına uygun olarak uygulandığı, 12 kişinin (% 25)’nin amacına uygun olarak uygulanmadığı şeklinde görüş beyan ettikleri görülmüştür.

Tablo 14: DEOM Projesinin Amacına Uygun, Uygulanıp Uygulanmadığına İlişkin Görüşler

Cevaplar	N	Yüzde (%)
Amacına Uygun	9	% 75
Amacına Uygun Değil	3	% 25

Sosyal bilgiler öğretmenlerinden 12 kişiden 9'u DEOM Projesinin amacına uygun olarak uygulandığını ifade etmişlerdir ancak bazı aşamalarında yetersizliklerin ve uygulamada yanlışlıkların olduğunu belirtmişlerdir. Bunlardan bazılarının bu konuda görüşleri şöyledir:

“Amacına ulaştığını düşünüyorum. Ancak seçilen temsilcilerin süreci takip etmesi ve kararların alınıp uygulanması noktasında sıkıntı yaşandığını düşünüyorum” (Ö1) diye ifade etmiş aynı zamanda seçilen temsilci öğrencilerin uygulamada işlevlerinin artırılması gerektiği alınan kararların çoğu zaman kâğıt üzerinde kaldığı bu konuda yönetici ve öğretmenlere daha çok iş düştüğünü ayrıca sözlü olarak belirtmiştir. “Projenin ilk ayağı yani okul içi uygulamalar (seçim süreci sonuna kadar başarı ile uygulanıyor) açısından sorun yok ancak ilçe ve il kurullarının yeterince çalışmadığını düşünüyorum” (Ö3). “Uygun yapıldığını düşünüyorum. Okuldaki seçim maratonunun ilçeye taşınması, oradan il ve TBMM’SİNE varması, seçim sürecinin tarafsız, eşit ve gizli oylama ile yapılması projenin doğru yürütüldüğünü gösteriyor” (Ö5). “Ben amacına uygun yapıldığını düşünüyorum” (Ö7). “Amacına uygun olarak yapılıyor. Ancak kişilerin hayatlarında uyguladıkları sürece amacına uygun olarak yapılmış olacağını düşünüyorum” (Ö9). “Uygulanıyor. Ama daha uzun vadeye yayılsa daha verimli olacağına inanıyorum” (Ö12). Aynı öğretmen sözlü görüşlerinde; propaganda, oy kullanma ve seçim süreçlerinin gayet verimli olduğunu ancak daha sonraki aşamaların uygulamasının yeteri kadar yapılmadığını söylemiştir. Projenin seçim süreci sonrasında gerek yöneticilere, gerek öğretmenlere gerekse öğrenci temsilcilerine daha iyi anlatılması ve öğrenci temsilcilerinin aktif hale getirilerek okulun yönetim işleyişinde toplantılarda görüşlerine yer verilmesi gerektiğini bu konuda uygulamaların yetersiz olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. “Amacına uygun yapılmadığını düşünüyorum çünkü sadece yapılması gerektiği için Milli Eğitime rapor verme düşüncesi ile formalite olarak yapıldığı kanaatindeyim” (Ö2) diye ifade etmiş. Proje uygulamasında yeterli planlama ve bilgilendirmenin yapılmadığı görüşünde olduğunu belirtmiştir. “Amacına uygun olarak yapılmadığı düşüncesindeyim, sadece seçim ve propaganda süreçleri uygulanıyor seçim sonrası süreçler uygulanmıyor” (Ö4).

4.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, DEOMP'NİN Ortaokullarda Demokrasi Eğitimi İçin Yeterli Olup Olmadığı Hakkında Görüşleri

Araştırma kapsamında görüşülen sosyal bilgiler öğretmenlerine sorulan üçüncü soru DEOM Projesinin ortaokullarda demokrasi eğitimi için yeterli olup olmadığı hakkında görüşlerine ilişkindir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin DEOM Projesinin ortaokullarda demokrasi için yeterli olup olmadığına ilişkin verdikleri cevaplar, yeterlidir, yeterli değildir şeklinde kodlanarak tablo 15’ de verilmiştir. Tablodaki veriler incelendiğinde, DEOM Projesinin ortaokullarda demokrasi eğitimi için yeterli olup olmadığına ilişkin soruya öğretmenlerden 12 kişinin (%66)’sının yetersiz olduğu, 12 kişinin (% 33)’nün yeterli olduğu şeklinde görüş beyan ettikleri görülmüştür.

Tablo 15: DEOM Projesinin Ortaokullarda Demokrasi Eğitiminde Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Görüşler

Cevaplar	N	Yüzde (%)
DEOM Yeterlidir	4	% 33
DEOM Yeterli Değildir	8	% 66

Sosyal bilgiler öğretmenlerinden 12 kişiden 8’i DEOM Projesinin ortaokullarda demokrasi eğitiminde yeterli olmadığını 12 kişiden 4 kişinin DEOM Projesinin yeterli olduğunu ifade ettiği görülmüştür. Görüşmeye katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden bazılarının bu konuda görüşleri şöyledir:

“Biz okullarda bunu 1-2 haftaya yayıyoruz. Daha uzun zamanlı olsa öğrencilerin daha çok içine sineceğini düşünüyorum” (Ö4). “Bu konuda farkındalık oluşturmak çok önemli, farklı çalışmalarla ayrıca desteklenmeli” (Ö7). “Ortaokullarda 5,6 ve 7. Sınıflarda demokrasi ve insan hakları eğitimi ile ilgili konuların yeterli olmadığını düşünüyorum. Projeye dayalı sınavı olmayan dersle takviye edilmesinin yararlı olacağı kanaatindeyim” (Ö8). Ayrıca (Ö8) yazılı olmayan görüşmede DEOM Projesinin tabi ki öğrencilere demokrasi ve insan hakları eğitiminde ve bilincin kazandırılmasında çok katkıları var bunlar göz ardı edilemez ancak yeterli olmadığını projenin her yıl talim terbiye kurulları tarafından değerlendirmeleri yapılarak güncellenmesinin yapılması gerektiğini söylemiştir. Hatta bu güncellemelerin öğrenci temsilcileri, okul yöneticileri ve özellikle sosyal

bilgiler öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda yapılmasının çok verimli olacağını belirtmiştir. “Bence daha fazla çalışma yapılabilir. Daha farklı etkinlikler düzenlenerek demokrasi bilinci oluşturulabilir” (Ö10). “Daha kapsamlı ve daha uzun vadeli uygulama imkânı olsa daha iyi olacağını düşünüyorum” (Ö12). Kayıt altına alınan görüşmede ayrıca şunları belirtmiştir: DEOM Projesinin öğrencilere seçim hazırlıkları (propaganda süreci), oy kullanma seçme ve seçilme hakları konusunda çok güzel bilinç oluşturduğunun muhakkak olduğunu ancak sonraki süreçlerin yeteri kadar uygulanmadığından dolayı demokrasi ve insan hakları eğitiminde hedeflenen tutum ve davranışların tam olarak kazandırılmadığını düşündüğünü ifade etmiştir. DEOM Projesinin tam anlamı ile hedefine ulaşması için mutlaka öğrencilere detaylı bir şekilde öncelikle projenin anlatılması gerekir, proje ile neler hedefleniyor öğrencilere ne gibi haklar ve sorumluluklar yüklüyor bunların uzmanlar tarafından öğrencilere kavratılması birinci şart ikinci olarak okul yöneticileri ve öğretmenlerin bu projeyi önemsemesi ve ciddiye alması gerekiyor. Proje ile ilgili milli eğitim il ve ilçe merkezlerince oluşturulacak kurullar bir çalışma takvimi yaparak projenin sağlıklı bir şekilde işleyip işlemediği ve eğitimler konusunda görevlendirilebilir şeklinde görüşlerde bulunmuştur. “Yeterli değil. Çünkü okullar da müdür, müdür yardımcıları, öğretmenler ve diğer personelin gerekli demokrasi eğitimini alıp, uygulayıcıların demokrasiyi içselleştirmesi sağlanmalıdır” (Ö9).

4.3.4.Öğretmenlerin Tutum ve Davranışlarının Demokrasi Eğitimi ve DEOM Projesine Etkisi Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

Araştırma kapsamında görüşülen sosyal bilgiler öğretmenlerine sorulan dördüncü soru; öğretmenlerin tutum ve davranışlarının demokrasi eğitimine ve DEOM Projesine etkisi hakkında görüşlerine ilişkindir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, öğretmenlerin tutum ve davranışlarının demokrasi eğitimine ve DEOM Projesine etkisi nedir sorusuna görüşmeye katılan öğretmenlerin tamamı öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışlarının %100 etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun üzerine öğretmenlere alt soru olarak öğretmenlerin bu konuda yeterli tutum ve davranışı sergilediğini düşünüyor musunuz? Sorusu yöneltilmiş bu soruya verdikleri cevaplar, evet demokratik olduğunu düşünüyorum, hayır demokratik olduğunu düşünmüyorum şeklinde kodlanarak tablo 16’da verilmiştir. Tablodaki veriler incelendiğinde, görüşmeye katılan 12 kişinin (%58)’i, öğretmenlerin öğrencilerine sergiledikleri tutum ve davranışlarda demokratik

olduklarını düşünüyorum, 12 kişinin (%42)'sinin öğretmenlerin öğrencilere sergiledikleri tutum ve davranışlarda demokratik olmadıklarını düşünmüyorum şeklinde görüş beyan ettikleri görülmüştür.

Tablo 16: Öğretmenlerin Öğrencilere Sergiledikleri Tutum ve davranışlarda Demokratik Olup Olmadıklarına ilişkin Görüşler

Cevaplar	N	Yüzde (%)
Demokratik Olduklarını Düşünüyorum.	7	% 58
Demokratik Olmadıklarını Düşünmüyorum.	5	% 42

Sosyal bilgiler öğretmenlerinden 12 kişiden 7'si öğretmenlerin öğrencilere sergiledikleri tutum ve davranışlarda demokratik olduklarını düşünüyorum şeklinde ifade etmişlerdir. Bunlardan bazılarının bu konuda görüşleri şöyledir:

“Demokrasiyi anlatırken demokratik, hümanist bir tutum sergilemeyen öğretmenin derse bir faydasının olmayacağını düşünüyorum” (Ö2). “Öğretmenlerin davranışlarında kesinlikle göstermesi gereken bir konudur. Öğrenciler arasında adaleti sağlama ve herkesin görüşlerini rahat bir şekilde ifade etmesi için demokratik bir şekilde davranılması gerekir” (Ö9). “Öğretmenler rol model oldukları için sergiledikleri davranışlar anlattıklarından daha etkili olmaktadır. Genellikle öğretmenlerin öğrencilere demokratik davrandıklarını düşünüyorum” (Ö11). “Rol model olma bakımından öğretmenlerin görev ve sorumlulukları çok büyük, tabii ki katkısının da önemli olduğunu düşünüyorum. Son dönemlerde öğrencilere demokratik davranma adına öğretmenlerde de önemli gelişmeler olduğunu düşünüyorum özellik daha hoşgörülü ve anlayışlı davranıldığı öğrencilerin görüş ve önerilerinin daha fazla dikkate alındığını gözlemliyorum bununda demokrasi bilincinin kazandırılmasında çok etkili olduğunu düşünüyorum” (Ö7).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinden 12 kişiden 5'i öğretmenlerin öğrencilere sergiledikleri tutum ve davranışlarda demokratik olduklarını düşünmüyorum şeklinde ifade etmişlerdir. Bunlardan bazılarının bu konuda görüşleri şöyledir:

“Genellikle bulunduğumuz konum ve coğrafyada bu durum önemseniyor. Fakat pratikte sıkıntılar olduğunu düşünüyorum. Bazı öğretmenlerin bu konuda çok iyi model oluşturmadıklarını düşünüyorum. Demokrasi ve insan hakları eğitimi ile ilgili ne kadar ders konu etkinlik konursa konsun öğretmenler demokratik tavır ve tutumlar sergilemediği müddetçe öğrencilerde demokratik değerlerin

benimsetilmesinin mümkün olmayacağı kanaatindeyim bizim bu konuda en önemli sorunumuzun da bu olduğunu düşünüyorum” (Ö1). “Öncelikle öğretmenler öğrencilere karşı demokratik olmalıdır. Aksi takdirde anlatılanların bir anlamı yok. Öğretmenlerin ve yöneticilerin anlattıkları ile uyguladıklarının çelişkili olduğunu düşünüyorum bununda demokrasi eğitime ciddi zararı var” (Ö6). “Öğretmenlerin kendi uygulamaları ile öğrencilere demokrasi bilinci kazandırmaları gerekir. Bugün öğretmenlerin birçoğunun maalesef anlattıkları ile tavır ve davranışları uyuşmadığı için demokrasi bilinci adına istenilen düzeye ulaşamıyoruz” (Ö10).

Eğitim sistemimizde her ne kadar sık değişikliklere gidilse de, temelde sahip olunan geleneksel eğitim anlayışı çok fazla değiştirilemediği için, genellikle öğretmen merkezli bir eğitim anlayışı sürdürülmektedir. Bu anlayışta sürdürülen eğitim sisteminde öğretmen toplumda egemen olan otoriteyi temsil etmekte ve eğitimin öznesini oluşturmaktadır (Şimsek, 2000). Bu geleneksel eğitim anlayışı ile hareket eden öğretmenlere göre öğrenci hiçbir şey bilmez, öğrenmek için okula gelir öğretmenin ve okulun kurallarına itiraz etmeden harfiyen uyar. Bu yargı yukarıda öğretmenlerin demokratik tutum ve davranış sergilemediğini savunan görüşü destekler niteliktedir.

4.3.5.Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demokrasi Eğitimi ve Demokrasi Kavramının Kazanımı İçin DEOM Projesine Ek Yapılabilecekler Hakkında Görüşleri

Araştırma kapsamında görüşülen sosyal bilgiler öğretmenlerine sorulan beşinci soru; demokrasi eğitimi ve demokrasi kazanımı için DEOM Projesine ek olarak neler yapılabilir hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ilişkindir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, demokrasi eğitimi ve demokrasi kavramının kazanımı için DEOM Projesine ek olarak neler yapılabilir sorusuna verdikleri cevaplar, proje daha geniş zamana yayılmalı, öğretmen ve öğrencilere proje ile ilgili eğitimler verilmeli, demokrasi alanında daha fazla ders olmalı temaları altında kodlanarak tablo 17’ de verilmiştir. Tabloda ki veriler incelendiğinde, demokrasi eğitimi ve demokrasi kazanımı için, DEOM Projesine ek olarak neler yapılabilir sorusuna görüşmeye katılan öğretmenlerden 12 kişinin (%41)’nin çalışma daha geniş zamana yayılmalı şeklinde, (% 33)’ünün, öğretmen ve öğrencilere proje ile ilgili eğitim verilmeli, (% 50)’sinin demokrasi alanında daha fazla eğitim olmalı şeklinde görüş beyan ettikleri görülmüştür.

Tablo 17:Demokrasi Eğitimi Ve Demokrasi Kavramının Kazanımı İçin DEOM Projesine Ek Olarak Neler Yapılabilir Hakkında Görüşler

Cevaplar	N	Yüzde (%)
Çalışma daha geniş zamana yayılmalı	5	% 41
Öğretmen ve öğrencilere proje ile ilgili eğitim yapılmalı	4	% 33
Demokrasi alanında daha fazla ders olmalı	6	% 50

Sosyal bilgiler öğretmenlerinden 12 kişiden 5 kişi (%41)'i demokrasi eğitimi ve demokrasi kavramının kazanımı için DEOM Projesine ek olarak, çalışma daha geniş alana yayılmalı şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bunlardan bazılarının bu konuda görüşleri şöyledir:

“Bu çalışmanın daha geniş zaman yayılması gerekir ve daha fazla öğretmen ve derslerle katkı sağlanmalı” (Ö1). “Proje tüm ayaklarıyla sağlıklı çalıştırılmalı, işin seçimle sonuçlandırılmaması, sürecin yıllık takvime bağlanarak yürütülmesi ve sonucundan mutlaka bir ürün ortaya konması gerekir” (Ö3). “Günlük hayatta uygulamaya yönelik daha fazla etkinlik yapılabilir” (Ö11). “Daha uzun vadede uygulanması daha olumlu sonuçlar verebilir” (Ö12).

Görüşmeye katılan öğretmenlerden 4 kişi (% 33)'ü demokrasi eğitimi ve demokrasi kavramının kazanımı için DEOM Projesine ek olarak, öğretmen ve öğrencilere proje ile ilgili eğitim verilmeli şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Demokrasi eğitimi ve demokrasi kavramının kazanımı için DEOM Projesine ek olarak öğretmen ve öğrencilere eğitim verilmeli şeklinde görüş beyan eden öğretmenlerin bazılarının görüşleri şöyledir:

“Öğretmen ve öğrencilere eğitim yapılmalı (demokrasi ve DEOM konusunda). Uygulama dönük projeler artırılmalı” (Ö1). “Hukukun üstünlüğünü anlatmak için okullarda mahkeme ile ilgili uygulama yapılabilir. Daha aktif ve uygulanabilir olması için seminerler ve programlar yapılabilir. Öğretmenlerin proje hakkında daha fazla bilgi ve bilinçlendirilmesi gerekir” (Ö9). “Sosyal sorumluluk projeleri ya da başka alternatiflerle dersin uygulamalı olarak yapılması sağlanmalı, öğrencinin içselleştirmesi için farklı uygulamalar yapılmalı. Öğretmenlere proje hakkında detaylı seminerler verilmeli” (Ö2).

Görüşmeye katılan öğretmenlerden 6 kişi (% 50)'si demokrasi eğitimi ve

demokrasi kavramının kazanımı için DEOM Projesine ek olarak, demokrasi alanında daha fazla ders olmalı şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Demokrasi eğitimi ve demokrasi kavramının kazanımı için DEOM Projesine ek olarak demokrasi alanında daha fazla ders olmalı şeklinde görüş beyan eden öğretmenlerin bazılarının görüşleri şöyledir:

“Sosyal bilgiler dersinin müfredatlarında bu konu daha çok yer ayrılarak işlenebilir. 4. Sınıftan itibaren hak ve sorumluluklarımızla birlikte demokrasi bilinci de süreçte verilirse öğrenme sürecinin çok daha iyi olacağını düşünüyorum” (Ö7). “Ortaokullarda demokrasi eğitimi dersi daha fazla olabilir. Sosyal bilgiler derslerinde bu alanda daha fazla ağırlık verilmeli ve uygulamalar artırılmalı” (Ö4). “Sosyal bilgiler dersinde 6. ve 7. Sınıfların müfredatlarında bu konuların daha ayrıntılı incelenmesinin gerektiğini düşünüyorum” (Ö6).

Büyükkaragöz (1995), demokrasinin kalıcı olabilmesi için gerekli koşulları şöyle özetler: Bir sistemi ayakta tutan ve kalıcılığını sağlayan eğitimidir. İçinde bulunduğumuz çağda bilim ve teknikteki gelişmelerin baş döndürücü bir hıza ulaşması, eğitimde bir takım yeni ihtiyaçları gündeme getirmektedir. Ortaya çıkan bu gelişmeler doğrultusunda eğitimin üstlenmesi gereken fonksiyonu, bireyin tüm hayatına yayılması ve hayat boyu sürmesidir. O halde demokratik eğitimde toplum düzeni ile eğitimin demokratikleşmesinden söz edilmektedir. Eğitim sürecindeki bu gelişmeler demokrasinin kalıcılığı içindir. Bu kalıcılığı sağlayan eğitim-öğretimin demokratikleştirilmesi, öğrencilere daha fazla sorumluluk vermek, ilgi ve yeteneklerini göz önünde bulundurmakla mümkündür (Büyükkaragöz, 1995: 229).

5. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

13 Ocak 2004 tarihinde MEB ile TBMM arasında imzalanan bir protokolle DEOMP uygulamaya konmuştur. 2004-2005 Eğitim-Öğretim yılında Türkiye genelinde uygulamaya başlanmıştır. DEOMP ile öğrencilere yerleşik demokrasi kültürü ve bilinci kazandırılması hedeflenmiştir.

Bu çalışma ile öğrencilere demokrasi kültürünün kazandırılmasında, DEOM Projesinin katkısı ile ilgili öğrencilere 53 soruluk likert, öğretmenlere 5 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulaması yapılarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Öğrencilere uygulanan 53 soruluk ankette öğrencilerin DEOM Projesi ile demokrasi alanında elde ettikleri kazanımlara ilişkin sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplar SPSS 21 analiz programı ile değerlendirilmiş ve öğrencilerin tüm sorulara verdikleri cevapların genel ortalaması 4,25 çıkmıştır. Bu sonuç, demokrasi alanında elde ettikleri kazanımları kazanmalarına DEOM Projesinin katkı sağladığı görüşüne öğrencilerin katıldıklarını göstermektedir. Proje ile öğrencilerin hedeflenen kazanımları elde ettikleri söylenebilir. Bazı değişkenlere göre öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar analiz edilmiş. Babanın eğitimi durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Cinsiyet ve Annenin eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin bazı sorulara verdikleri cevaplarda anlamlı farklılık bulunmuştur. Ailenin aylık geliri ve okul türü değişkenine göre de öğrencilerin bazı sorulara verdikleri cevaplarda anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Bu araştırma ile demokrasi kültürünün oluşturulması ve demokrasinin bir yaşam tarzı haline getirilmesi için okul meclisleri uygulamasının öğrencilere neler verdiği konusunu öğrenci ve öğretmen görüşleri ile ortaya konarak, ilave neler yapılabilirliğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yapılan çalışma ve değerlendirmeler neticesinde, öğrencilerin demokrasi eğitimi ve DEOM Projesi ile hedeflenen kazanımları kazanmalarına, DEOM Projesinin önemli katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. DEOM Projesinin demokrasinin bir yaşam tarzı haline getirilebilmesi ve

demokrasi bilincinin kazandırılabilmesi için uygulanan önemli bir uygulama olduğu bu uygulamanın geliştirilerek ve aşağıda öneriler kısmında belirttiğimiz öneriler dikkate alınarak uygulamaya devam edilmesinin demokrasi eğitimi adına faydalı olacağı sonucuna varılmıştır.

Okullarda eğitim yolu ile demokrasi bilincini kazandırabilmek için öncelikle demokrasiyi içselleştirmiş öğretmenlerin eğitim vermesini sağlamanın gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bunu gerçekleştirmek için de demokrasi kültürünü benimsemiş öğretmenlerin yetiştirilmesi şarttır. Çünkü demokrasi kültürünü benimseyememiş öğretmenlerle teorik olarak ne kadar demokrasi eğitimi verirseniz verin demokrasi kültürünü benimseyen içselleştiren ve yaşam tarzı haline getiren bireyler yetiştirmek mümkün değildir. Dolayısıyla öğretmen yetiştiren kurumlardan başlayan bir demokrasi eğitimini hayata geçirmek ve yaşam boyu öğrenme içerisine dâhil etmek gerekir. Okutan, M. (2010) “Türk eğitim sisteminde demokrasi eğitimi” isimli çalışmada benzer sonuca ulaşmıştır.

Araştırma sürecinde sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılan görüşmeler neticesinde “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin” uygulama aşamalarında aşağıda belirtilen bazı aksaklıkların olduğu sonucuna varılmıştır. Bu aksaklıklar şunlardır:

- 1- Seçim süreci aşamalarının genelde iyi uygulandığı ancak sonrasında ki süreçlerin uygulama noktasında sıkıntılar olduğu bu durumun, daha sonraki dönemlerde öğrencilerin projeye gereken ilgi ve önemi göstermemelerine sebep olduğu sonucuna varılmıştır.
- 2- Seçilen öğrenci temsilcilerinin sadece seçilmekle kaldıkları daha sonraki süreçlerde, yönetim toplantılarına çağrılmadıkları öğrencilerin talep ve sorunlarının çözümünde aktif olarak değerlendirilmedikleri,
- 3- Projeyi uygulayan öğretmenlerin yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadığı,
- 4- Projenin çok dar bir zaman dilimine sıkıştırıldığı,
- 5- Öğrencilerin projenin amacı hedefleri ve uygulaması ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları,
- 6- Öğretmenlerin öğrencilere demokratik tavır ve davranışlar sergileme noktasında sorunlar yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.2.ÖNERİLER

Araştırma kapsamında yapılan tüm çalışma ve değerlendirmelerin neticesi dikkate alınarak, demokrasi eğitiminde DEOM Projesinin daha verimli hale getirilmesi için aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

- 1- DEOM Projesi ile ilgili öğretmenlere ve idarecilere hizmetiçi eğitim verilerek projenin amaç ve hedeflerinin benimsenmesi sağlanabilir.
- 2- Öğrencilerin DEOM Projesi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin uygulamaya ilgi duymaları ve isteyerek katılımlarının sağlanması için DEOM Projesinin anlatıldığı dersler konulabilir.
- 3- DEOM Projesi sadece seçim süreci uygulamasında bırakılmayarak sonraki aşamalarda seçilen öğrenci temsilcilerinin, temsil ettikleri öğrencilerin okulla ilgili her türlü sorunlarını okul yönetimine sunmalarına ve çözümlerinin yapıldığını görmelerine fırsat verilmeli.
- 4- Projenin dinamik olarak uygulamaya devam edilebilmesi için her yılın sonunda ilgili temsilcilerinden geri bildirimler alınarak geliştirilmesinin sağlanması gerekir.
- 5- Projenin kapsamı biraz daha genişletilerek okulların çevre paydaşları da proje kapsamına dâhil edilerek, okul temsilcisi öğrencilerin kaymakamlıklar, yerel yönetimler ve emniyet gibi birimlerle bağlantıları sağlanarak bu alanlarda öğrencilerin sorunlarının ve taleplerinin dikkate alınması sağlanabilir.
- 6- Projenin uygulamasının hayat boyu öğrenme kapsamına alınarak daha geniş zaman dilimine ve alana yayılması sağlanmalı.
- 7- Öğrencilere yerleşik demokrasi kültürü ve bilinci kazandırabilmek için öncelikle okul ve ders ortamlarının demokratik ortamlar haline getirilmesi şarttır.
- 8- Teorikte anlatılan bilgilerin davranış haline dönüştürebilmesi öğrencilerin demokratik değerleri benimsemelerinin sağlanması için, demokrasiyi benimsemiş içselleştirmiş öğretmenlerin yetiştirilmesinden işe başlanması gerekir.
- 9- Öğrencilerde yerleşik demokrasi kültürü ve bilinci oluşturabilmek için öğrencilerin kendilerini ilgilendiren konularda karar alınan yönetim toplantılarına katılmaları sağlanmalı.
- 10- Öğrencilere demokratik kavramlarla ilgili projeler verilerek öğrencilerin daha aktif olarak katılımları sağlanmalı.

EKLER

EK 1: ARAŞTIRMA İZİN ONAY YAZISI

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 12018877-604.01.02-E.12393806

02.12.2015

Konu: Mehmet GÜNDÜZ
Araştırma İzni

UŞAK ÜNİVERSİTESİNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)
UŞAK

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.6/3616 sayılı yazısı (Genelge 2012/13)
b) 20/11/2015 tarih ve 5494 sayılı yazımız.
c) 01/12/2015 tarih ve 12018877-604.01.02-E.12338583 sayılı Valilik Onayı.

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği tezli yüksek lisans öğrencisi Mehmet GÜNDÜZ'ün "Ortaokullarda Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Uygulanmasının Demokrasi Kavramının Kazandırılmasına Etkisi (İzmir İli Örneği)" konulu tez çalışması için kullanacağı örnekleri, Müdür Öğünöz Mene nece ilçesindeki ekli listede bulunan Ortaokullarda öğrenim gören 8. Sınıf öğrencilerine uygulamak istediği ilgi (c) Valilik Onayı ile uygun görülmüştür.

Araştırma: tarafından yapılan araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içinde araştırmanın teslimine ilişkin Taahhütname Tutanağı doldurulup, araştırmanın CD'ye aktarılması sağlanarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinize ve gereğini arz ederim.

Mehmet ENDER KARABULUT
Müdür
Şube Müdürü

EKLER:

- 1- Valilik Onayı (1 sayfa)
- 2- Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)
- 3- Taahhüt Formu (1 sayfa)
- 4-Onaylı Veri Araçları(.....sayfa)

Asli ile Aynıdır
5070 sayılı yasa ile
elektronik olarak imzalanmıştır.
.....02 Aralık 2015

Hükümne: Karşı C Blok Kat:3 Strateji Geliştirme Hizmetleri 1 Binası/İzmir Ayırtma bilgi için: Naci ÖR Menkul
Elektronik Adres: izmir.meb.gov.tr Tel: (0232) 477 21 37
e-posta: strateji35_1@meb.gov.tr B.A.S. (0 232) 477 21 34

EK 2: DEMOKRASİ EĞİTİMİ VE OKUL MECLİSLERİ PROJESİ HAKINDA
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ ANKETİ

Anket Soruları

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kişisel bilgilerle ilgili sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise “DEMOKRASİ EĞİTİMİ VE OKUL MECLİSLERİ PROJESİ” nin sizlere demokrasi kültürü kazandırmada katkısını ölçmeye yönelik cümleler yer almaktadır. Ankete doğru ve samimi cevaplar vermeniz araştırmanın güvenilirliğini için önemlidir. Elde edilen bilgiler gizli tutulacak, sadece bilimsel amaçla kullanılacak ve ders notlarına etki etmeyecektir. Lütfen bütün maddeleri cevaplayınız. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Mehmet GÜNDÜZ

Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

1. Cinsiyetiniz:

Erkek () Kız ()

2. Öğrenim Gördüğünüz Okul

Devlet Okulu () Özel Okul ()

3. Babanızın eğitim durumu nedir?

Okur- yazar değil () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu () Lise mezunu () Üniversite mezunu ()

4. Annenizin eğitim durumu nedir?

Okur- yazar değil () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu () Lise mezunu () Üniversite mezunu ()

5. Ailenizin aylık geliri ne kadar?

0-900 TL () 900-1500 TL ()

1500-2000 TL () 2000-4000 TL ()

4000 ve üstü ()

Lütfen işaretlenmemiş bir madde olup olmadığını kontrol ediniz.

Sevgili Öğrenciler,

Bu ölçek, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine ilişkin görüşlerinize ve kazandığınız bilgi ve becerilere yönelik olarak hazırlanmıştır. Ankette sizin görüşlerinizi belirlemeyi amaçlayan 53 adet soru bulunmaktadır. Her bir soruyu dikkatlice okuduktan sonra, sorulara ne derece katıldığınızı belirlemek için soruların sağındaki seçeneklerden size en uygun olan yalnız bir tanesini (X) işareti koyarak işaretleyiniz. İşaretlediğiniz seçeneklerin doğru ya da yanlış olması söz konusu değildir. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

Mehmet GÜNDÜZ

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Başkalarının haklarına saygı duymayı öğrendim.					
2. Kendi kültürümden farklı kültüre sahip insanlara da hoşgörüle bakmamı sağladı.					
3. İnsan haklarını öğrenmeme yardımcı oldu.					
4. Benim gibi düşünmeyen insanlarla da arkadaş olmayı öğrendim.					
5. Kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğrendim.					
6. Okul Meclisleri, insanî değerleri öğrenmemi kolaylaştırdı.					
7. Eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulama olduğunu düşünüyorum.					
8. Ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü tanımamda katkı sağladı.					
9. Okul Meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirdi.					
10. Okulda öğretmenler ve öğrenciler arasında demokratik bir ortam olmasının, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki yarattığını düşünüyorum.					
11. Okul Meclisleri, toplumsal gelişmelere duyarlı olmamı sağladı.					
12. Öğrencinin kişisel sorumluluk almasındaki önemini kavradım.					
13. Demokratik ilkelerin, kurumların ve işleyişinin yararlarına inanmamı sağladı.					
14. Her insanın farklı düşüncüleri olabileceğini gördüm.					
15. Fikirlerin eleştirilebileceğini öğrendim.					
16. Kendisinden farklı düşünen kişilere karşı ayrımcı olmamayı öğrendim.					
17. Demokrasilerde kişi haklarının ön planda olduğunu anladım.					
18. Demokrasi ve cumhuriyetin diğer yönetim şekillerinden farklı olduğunu öğrendim.					
19. Kadın ve erkeklerin aynı haklara sahip olduğunu öğrendim.					
20. Herkesin fikrini özgürce açıklayabileceğini kavradım.					
21. İnsanların fikirlerini rahatça söyleyebileceğini öğrendim.					
22. Toplumsal sorunların çözümüne katılmayı öğrendim.					
23. Okulda alınacak kararlara katılmanın ne kadar önemli olduğunu öğrendim.					
24. Genel ve yerel seçimlerde oy vermenin ne kadar önemli olduğunu öğrendim.					
25. Sorunların şiddetten uzak, barış içerisinde çözülmesi gerektiğini kavradım.					
26. Seçimde belirlenen kurallara uymanın önemini ve gerekliliğini öğrendim.					

27. Demokrasinin bir yaşam biçimi olduğunu öğrendim.					
28. İnsanların siyasi ve sosyal haklara sahip olduğunu öğrendim.					
29. Siyasi liderleri özgürce seçebileceğimi öğrendim.					
30. Kişisel sorumlulukların önemini kavradım.					
31. Kendi fikirlerimi daha iyi nasıl ifade edeceğimi öğrendim.					
32. Ülkemiz için demokrasinin çok önemli olduğunu anladım.					
33. Okul meclisi projelerinin uygulamalı olarak yapılması demokrasi kültürünü anlamamda yardımcı oldu.					
34. Toplumla ait temel kavram ve değerlerin olduğunu farkına vardım.					
35. Demokrasinin yaşanılabildiği daha iyi öğrenileceğini kavradım.					
36. Kendi düşünce ve değerlerimi geniş kitlelere ifade etme becerisinin önemini kavradım.					
37. Öğrencilerin toplumsal olaylara ve gelişmelere duyarlı olması gerektiğinin farkına vardım.					
38. Kişilerin fikir alış verişini yaparak daha verimli sonuçlar alabileceğini anladım.					
39. Demokraside halkın önemli olduğunu öğrendim.					
40. İnsanların kendi seçtikleri kişiler tarafından yönetildiğini anladım.					
41. Millet iradesinin her şeyden önemli olduğunu kavradım.					
42. İnsanların renk, cinsiyet, maddi durum, fiziki görünüm vb. ayrımlar olmadan eşit olduğunu öğrendim.					
43. Hayata sorgulayarak bakmayı öğrendim.					
44. Güncel olaylar hakkında tartışmayı öğrendim.					
45. Hukuk kurallarının önemini anladım.					
46. Fırsat eşitliğini öğrendim.					
47. Demokrasilerde duygusallık yerine gerçekçi olmanın önemini anladım.					
48. Demokrasinin bireysel özgürlüğü koruduğunu ve geliştirdiğini öğrendim.					
49. Demokrasilerde çoğunluğun kararının belirleyici olduğunu öğrendim.					
50. Çocuk haklarının da olduğunu öğrendim.					
51. Ülkevi kimin yöneteceğine çoğunluğun genel seçimler yoluyla serbestçe karar verdiğini kavradım.					
52. Okul Meclisleri Projesi demokrasiyi yaşayan, uygulayan bireyler olarak yetişmemizi sağlar.					
53. Ülkesine bağlı ve vatandaşlık sorumluluklarını hisseden bir vatandaş olmayı öğrendim					

EK 3: YARI YAPILANDIRILMIŞ AÇIK UÇLU GÖRÜŞME FORMU

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN DEOM PROJESİ VE DEMOKRASİ EĞİTİMİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİNİ BELİRLEME GÖRÜŞME FORMU

Değerli Meslektaşım,

Aşağıda, Ortaokullarda demokrasi ve demokrasi eğitiminin de DEOM Projesinin yeri ve önemi hakkında Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tutum ve görüşlerini belirlemek amacıyla bir görüşme formu geliştirilmiştir. Sorulara vereceğiniz cevaplar tamamen araştırma doğrultusunda ve bilimsel amaçlar için kullanılacak başka bir yerde ve şekilde kullanılmayacaktır.

Görüşmenin sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için soruların samimi ve doğru olarak yanıtlanması gerekmektedir. İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

Mehmet GÜNDÜZ

1. DEOM Projesinin öğrencilerin demokrasi kavramını kazanmaları üzerindeki etkisi hakkında görüşleriniz nelerdir?
2. DEOM Projesinin amacına uygun olarak uygulanıp uygulanmadığı hakkında görüşleriniz nelerdir?
3. DEOM Projesinin ortaokullarda demokrasi eğitimi için yeterli olup olmadığı hakkında görüşleriniz nelerdir?
4. Öğretmenlerin tutum ve davranışlarının demokrasi eğitimine ve DEOM Projesine etkisi hakkında görüşleriniz nelerdir?
5. Demokrasi eğitimi ve demokrasi kavramının kazanımı için DEOM Projesine ek olarak neler yapılabilir?

Kaynakça

- Akdağ, H. (2009). Sosyal Bilgilerin Tanımı, Amacı, Önemi ve Türkiye'deki Yeri. *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar I*, 1-24.
- Kuzgun, Y. (2000). *Sınıfta Demokrasi Eğitimi*. Şimşek, A. (Ed.), Ankara.
- Atasoy, A. (1997). *İlköğretim İkinci Kademedeki Demokrasi Eğitimi ve İlköğretim İkinci Kademe Öğretmen ve Öğrencilerinin Demokratik Tutum ve Davranışlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Başaran, İ. E. (1982). *Temel Eğitim Ve Yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, .
- Başaran, İ. E. (1986). Demokrat Öğrenci Nasıl Yetiştirilir. *AÜEBF Dergisi*, 19.
- Biçer, B. (2007). *Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Projesi İle Öğrencilerde Demokrasi Kültürü Kazanımlarının Ortaöğretim Öğretmenlerince Değerlendirilmesine Yönelik Bir Analiz (Kütahya Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya.
- Büyükkaragöz, S., & Çivi, C. (1999). *Genel Öğretim Metotları: Öğretimde Planlama Uygulama*. Çanakkale: Beta.
- Cafoğlu, Z. (1997). Eğitim ve Demokratik Kimlik. *Yeni Türkiye, Demokrasi Özel Sayısı*, 594.
- Cemaloğlu, N. (2002). Öğretmen Performansının Artırılmasında Okul Yöneticisinin Rolü. *Milli Eğitim Dergisi*, 153 -154.
- Creswell, J. W. (2002). *Creswell, John W. "Educational Research: Planning, Conducting, And Evaluating Quantitative*. New Jersey: Upper Saddle River.

- Doğan, İ. (2001). *Modern Vatandaşlık Demokrasi Ve İnsan Hakları: İnsan Haklarının Kültürel Temelleri*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Ertürk, S. (1981). *Diktacı Tutum ve Demokrasi* . Ankara: Yelken Tepe Yayınları.
- Gözütok, F. D. (1995). *Öğretmenlerin Demokratik Tutumları*. Türk Demokrasi Vakfı.
- Gözütok, F. D. (2007). *İlke ve Yöntemleri (İkinci Baskı)*. Ankara: Ekinoks Kitabevi.
- Gülmez, M. (2001). *İnsan Hakları Ve Demokrasi Eğitimi* . Ankara: TODAİE Yayını.
- Kaldırım, E. (2005). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Demokrasi Algıları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, , 25-28.
- Karakuş, M. (2004). "Okul Ortamının İnsan Hakları Açısından Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirmesi", *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu, 213-221 18 Mart Üniversitesi*. Çanakkale: 18 Mart Üniversitesi.
- Karasar, N. (1985). "Demokrasi Eğitimi" Bugünden Yarına Ortaöğretimimiz . Ankara : Ted Yayınları.
- Kepenekçi, Y. (2003). *Demokratik Okul. Eğitim Araştırmaları, 3(11), 44-53*.
- Kıncal, R. Y. (2000). *İlköğretim Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratiklik Düzeyi. II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 426-431*.
- Kıncal, R. Y., & Uygun, S. (2006). *Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Projesi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. Milli Eğitim, 171, 31-42.
- Kozaner, Ç. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularına Yönelik Görüşleri (Gazi Üniversitesi Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstit.
- Kurulu, YÖK (2007). *2547 Sayılı Yüksek Öğretim Mevzuatı*. Ankara: Yalın Yayıncılık.

- Küçükahmet, L. (1989). Demokrasi eğitiminde boyutlar ve sorunları demokrasi için eğitim. *TED Yayınları, Ankara.*
- Magendzo, A. (1994). *Tensions And Dilemmas About Education In Human Rights In Democracy.* Journal of Moral Education, 23(3), 251-259.
- Mutluer, C. (2009). *Tarih Derslerinin Demokrasi Eğitimindeki Yeri: Öğretmen Görüşleri.* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Ents.
- Oğuz, A. (2004). Demokratik Değerlerin Kazandırılması. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 32-34.
- Okutan, M. (2010). Türk Eğitim Sistemi'nde Demokrasi Eğitimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 938-946.
- Özdemir, H. (2009). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerine Demokrasi Kültürü Kazandırmada Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Projesinin Katkısı (Kütahya İli Örneği).* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Paykoç, F., & Özer, B. (1991). *Tarih Öğretimi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Rainer, J., & Guyton, E. (1999, 01 15). *Democratic Practices In Teacher Education And The Elementary Classroom.* *Teaching And Teacher Education*, s. 121-132.
- Saruhan, Ş. C., & Özdemirci, A. (2011). *Bilim, Felsefe Ve Metodoloji.* İstanbul: Beta.
- Sönmez, V. (1990). *Sevgi Eğitimi.* Ankara: Adım Yayınları.
- Sümer, N., Aktürk, E. G., & Helvacı, E. (2010). *Anne-Baba Tutum Ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye'de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış.* *Türk Psikoloji Yazıları*, 42-59. Turkpsikolojiyazilari.Com. Adresinden Alınmıştır.
- Şaylan, G. (1998). *Demokrasi ve Demokrasi Düşüncesinin Gelismesi .* Ankara: TODAIE İnsan Hakları Arastırma ve Derleme Merkezi.

- Şimşek, A. (2000). *Sınıfta Demokrasi*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şişman, M. (2006). *Eğitimde Demokrasi Ve Sosyal Adalet: Türkiye Eğitim Sisteminin Değişmeyen Miti. Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları Bildiriler Kitabı*. Ankara: Eğitim Bir-Sen Yayınları.
- Şişman, M., Güleş, H., & Dönmez, A. (2010). Demokratik Bir Okul Kültürü İçin Yeterlilikler Çerçevesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Eğitim Sosyolojisi yayınları.
- Tezel, R. (2006). *Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri*. Ankara: Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.
- Yeşil, R. (2002). *Okulda Ve Ailede İnsan Hakları Ve Demokrasi Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılman, M. (1992). *Öğretmenlik Mesleği Ve Meseleleri. Türkiye Millî Kültür Vakfı Genel Merkezi*.
- Yılman, M. (2002). *Demokrasimizin Kültürel Temelleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yılman, M. (2006). *Türkiye'de Öğretmen Eğitiminin Temelleri*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Yörükoğlu, A. (1984). *Değişen Toplumda Aile Ve Çocuk*, Ankara: Aydın Kitapevi.